

Inyila Isa Annabi Yaya naxan seβexi Masenyi nde yi Kitaabui xa fe ra

Kitaabui naxan xili «Inyila Isa,» a doxo naani na a ra. Namijonme naani nan Inyila Isa xa taruxui seβe Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra. E xili ne Matiyu, Maraki, Luki, nun Yaya.

Annabi Matiyu, Annabi Maraki, nun Annabi Luki, e Inyila Isa naxan seβe, e maniya e boore ra. Na saxanyi findixi taruxui nan na, naxan Isa bari ki, a jere ki, nun a faxa ki masenma won be. Inyila Isa Annabi Yaya naxan seβe, na fan Isa xa taruxui masenma, konɔ kawandi nan gbo a kui. A Isa nan xa fe tagi rabama, alako mixie xa a kolon a Isa findixi Ala xa Mixi Sugandixi yati yati nan na.

Annabi Yaya a masenma dunija birin be a a lanma won xa la Isa ra, won xa danxaniya a ma. Na findima kisi nan na ibunadama be, kisi naxan mu kanama abadan. Annabi Yaya mixi ralimaniyama yi Kitaabui kui alako e naxa siike Ala xa laayidi xa fe ma. Isa findixi serexe xungbe nan na naxan dunija xunsarama. Won xa na kolon, won xa la a ra.

Inyila Isa Annabi Yaya naxan seβexi, a wama Isa tide nan masenfe won be. A tali woyenyi gbege rawalima na falafe ra. A a falama a Isa findixi «ibunadama xa naiyalanyi ra.» A a masenma a Isa luxi ne alɔ «xurusee demadonyi»

danxaniyatɔɛɛ bɛ. A Isa misaalima «naadɛ» nun «kira» ra. Isa luxi alɔ «ye» nun «baloe» mixie bɛ. Isa munafanyi gbo adama bɛ.

Ala xa won mali na kolonfe ra alako Isa xa fe xa lu won bɔŋɛ kui. Amina.

Inyila Isa

Annabi Yaya naxan sɛbɛxi

Ala Xui findife ibunadama ra

¹ A fɔlɔ fɔlɛ, Ala Xui nu na,

Ala Xui nu na e nun Ala,

Ala Xui nu findixi Ala yɛtɛ kan nan na.

² Kabi a fɔlɛ, Ala nun a Xui nan nu a ra.

³ Ala se birin daaxi a tan nan saabui ra, sese mu na naxan mu daaxi a tan saabui ra.

⁴ Marakisi sɔtɔma a tan nan na, kisi naxan findixi naiyalanyi ra adamadie bɛ.

⁵ Na naiyalanyi yanbama dimi kui, dimi fan mu tin a ra.

⁶ Ala naxa xɛmɛ nde xɛɛ, naxan nu xili Yaya.

⁷ Seede nan nu a ra, naxan fa seedeɓɔxɔya bade na naiyalanyi xa fe ra,

alako birin xa danxaniya a saabui ra.

⁸ A tan xa mu findixi na naiyalanyi ra,

kɔnɔ a tan fa nɛ a xa seede ba na naiyalanyi xa fe ra.

⁹ Naxan findixi naiyalanyi ra, naiyalanyi yati na a ra,

naxan fama dunija ma, a xa adamadie birin iyalan.

¹⁰ Ala Xui naxa sabati dunija ma.

Duniya daa a tan nan saabui ra,
 kɔnɔ dunija tondi ne a kolonde.

11 A fa ne a xɔnyi,

kɔnɔ a xa mixie mu a rasene.

12 Kɔnɔ naxan tan birin a rasene, e danxaniya a
 ma,

a naxa nɔɛ fi nee tan ma, e xa findi Ala xa die ra.

13 Na mu keli e bɔnsɔɛ xa ma,

xa na mu fate bende waxɔnyi ma,

xa na mu mixi nde waxɔnyi ma.

Ala yete nan a niya e xa bari a neene ra, e findi
 a xa die ra.

14 Ala Xui naxa findi ibunadama ra,

a sabati muxu ya ma.

Muxu bara a xa nɔɛ to,

a Baba nɔɛ naxan fixi a xa Di kerenyi ma,

hinnente ya nun nɔndi kamalixi naxan yi.

15 Yaya naxa a xui ite, a seedenɔxɔya ba a xa fe
 ma,

«N yi nan ma fe masen wo be, n to a fala,

«Naxan fama n xanbi ra, a tide gbo n be,

barima beenun n tan xa daa, a tan nu na.»»

16 Won birin bara hinne soto a saabui ra.

A xa hinne bara gbo ye won yi ra.

17 Ala seriye Kitaabui fi won ma Annabi Munsa
 nan saabui ra.

A xa hinne nun nɔndi tan faxi won ma

a xa Mixi Sugandixi Isa nan saabui ra.

18 Adama yo mu na naxan bara Ala to,

kɔnɔ Ala xa Di kerenyi, naxan na a Baba Ala fe
 ma,

a tan bara a masen.

*Annabi Yaya xa seedejoxoya
(Matiyu 3:1-12, Maraki 1:1-8, Luki 3:1-18)*

¹⁹ Yaya xa seedejoxoya nan ya. Darisalamu Yuwifi kuntigie naxa serexedubee nun Lewi di ndee xee Yaya xon ma, e xa a maxorin, «Nde i tan na?» ²⁰ Yaya mu tondi e yaabide, a naxa a masen e be a fiixe ra, «Ala xa Mixi Sugandixi mu n tan xa ra.» ²¹ E man naxa a maxorin, «I fa findixi nde ra? Annabi Eliya nan na i ra?» Yaya naxa e yaabi, «Ade, Eliya mu n na.» E naxa a maxorin, «Namijonme nan i ra muxu naxan mamefe a xa fa?» Yaya naxa e yaabi, «Ade.» ²² Na kui, e naxa gbilen a maxorin na, «Nde i ra? I i yete mapoxunxi nde ra? A yaba muxu be, muxu xa sa dentege sa muxu xema be.»

²³ Yaya naxa a masen e be alo a sebexi Annabi Esayi xa Kitaabui kui ki naxe, «N tan findixi mixi nan na naxan a xui itema gbengberenyi ma, «Wo kira matinxin Marigi be!»»

²⁴ Fariseni nde naxee nu bara xee Yaya xon, ²⁵ e naxa a maxorin, «Xa i mu findixi Ala xa Mixi Sugandixi ra, i mu findixi Eliya ra, i mu findixi namijonme ra muxu naxan mamefe, i fa mixie xunxama ye xora munfe ra?» ²⁶ Yaya naxa e yaabi, «N tan mixie xunxama ye nan xora, kono mixi keren na wo ya ma, wo mu naxan kolon. ²⁷ Na nan fama n xanbi ra. Na binye mu na n tan yi ra, n nan xa a xa sankiri luuti yati fulun.» ²⁸ Na fe birin dangi Betani ne, Yuruden xure naakiri ma, Yaya nu mixie xunxama ye xora dennaxe.

*Isa nan na Ala xa serexe ra
(Matiyu 3:13-17, Maraki 1:9-11, Luki 3:21-22)*

²⁹ Na kuye iba, Yaya naxa Isa to fa ra a yire, a naxa a masen, «Ala xa serexe nan yi ki, dunija xa yunubi xafarima naxan na. ³⁰ N nu yi nan ma fe masenfe wo be n to a fala, n naxe, «Xeme naxan fama n xanbi ra, a tide gbo n be, barima beenun n tan xa daa, a tan nu na.» ³¹ N tan yati mu nu na kanyi kolon, kono n fa mixie xunxade ye xora ne alako a tan xa makenen Isirayilakae be.»

³² Yaya naxa seedeɔɔɔya ba, a a masen, «N bara Ala Xaxili Seniyenxi to goro ra kelife koore ma alo ganbe, a doxo a ma. ³³ N tan yati mu nu a kolon, kono Ala naxan n xee mixie xunxade ye xora, a nu bara a masen n be, «I n Xaxili Seniyenxi toma goro ra naxan ma, a lu a ma, na kanyi nan n Xaxili Seniyenxi ragoroma mixie ma.» ³⁴ N tan bara a to. N bara findi seede ra a Ala xa Di nan a ra.»

Isa foxirabire singee

³⁵ Na kuye iba, Yaya man nu na naa, a nun a foxirabire mixi firin. ³⁶ Yaya to Isa to dangi ra, a naxa a masen, «Ala xa serexe nan yi ki!» ³⁷ A foxirabire firinyie to a xui me, e naxa bira Isa foxo ra. ³⁸ Isa to a kobe rato, a naxa e to a foxo ra, a naxa e maxorin, «Wo munse fenfe?» E fan naxa a yaabi, «Rabuni, i yigiyaxi minden?» E to a xili «Rabuni», na nan falaxi e xa xui «Karamoxo». ³⁹ A naxa a fala e be, «Won xee, wo xa sa na kolon.» Nunmare temui nan nu a ra. E naxa siga na yire kolonde, e fa lu Isa fe ma.

⁴⁰ Simon Piyeri xunya Andire nu na na mixi firinyie ya ma, naxee Yaya xa masenyi me, e fa bira Isa foxo ra. ⁴¹ A naxa siga a taara yire keren

na, a a fala a be, «Muxu bara Al Masiihu to!»
Na nan falaxi e xa xui, «Ala xa Mixi Sugandixi».

⁴² Andire naxa Piyeri xanin Isa yire. Isa to a to, a naxa a fala a be, «Yunusa xa di Simōn nan i ra, kōnō i xili fama falade Kefasi, na nan na ki «Piyeri,» naxan wama a falafe «fanye.»»

⁴³ Na kuye iba, Isa naxa nate tongo a xa siga Galile. A to Filipu to, a naxa a fala a be, «Bira n fōxō ra.» ⁴⁴ Filipu, Andire, nun Piyeri birin findi Betesayidakae nan na. ⁴⁵ Filipu naxa siga Natanayeli yire, a a fala a be, «Mixi naxan ma fe falaxi Munsa nun namipōnmēe xa Kitaabuie kui, muxu bara a to. Isa Nasaretika nan a ra, Yusufu xa di!» ⁴⁶ Natanayeli naxa a maxōrin, «Fē fanyi nde nōma minide Nasareti?» Filipu naxa a yaabi, «Fa, i yete yati xa a to.» ⁴⁷ Isa to Natanayeli to fa ra, a naxa a fala a xa fe ra, «Isirayilaka yati nan yi ki, maifuya yo mu na naxan bōne ma!» ⁴⁸ Natanayeli naxa a maxōrin, «I n kolonxi di?» Isa naxa a yaabi, «Beenun Filipu xa i xili, i to nu xōre bili bun ma, n tan i to nē.» ⁴⁹ Natanayeli naxa a fala a be, «Karamōxō, i tan findixi Ala xa Di yati nan na! Isirayila Mangē nan i ra!» ⁵⁰ Isa naxa a fala a be, «N to a falaxi, a n i to nē xōre bili bun ma, i laxi n na na fe nan ma? I fe gbeteē toma nē naxee dangi na ra.» ⁵¹ A man naxa a masen a be, «N xa a fala wo be a nōndi ki ma, wo fama nē koore tode, a rabixi, Ala xa malekēe nu te e nu goro Adama xa Di ma.»

2

Futixiri xulunyi

¹ Na xi saxan nde ma, futixiri xulunyi nde naxa raba Kaana, naxan na Galile boxi ma. Isa nga nu na na xulun mixie ya ma. ² Isa fan nu xilixi naa, a nun a foxirabirɛɛ. ³ Weni to ɲɔn, Isa nga naxa a fala a bɛ, «Weni bara ɲɔn yi mixie yi ra.» ⁴ Isa naxa a maxɔrin, «N nga, i wama munse xɔn ma n na? N ma waxati mu nu a li sinden.» ⁵ A nga naxa a fala banxi konyie bɛ, «A na naxan yo fala wo bɛ, wo a raba.»

⁶ Fɛɲɛ senni gɛmɛ daaxi nu na mɛnni, naxee rafema ye ra Yuwifie e yetɛ raseniyeɲma naxan na. Litiri tongo solomasaxan han litiri kɛmɛ mɔxɔɲɛn nu nɔma sade fɛɲɛ keren kui. ⁷ Isa naxa a fala konyie bɛ, «Wo yi fɛɲɛ rafe ye ra.» E naxa e birin nafe tapu. ⁸ A man naxa a fala e bɛ, «Yakɔsi, wo a nde ba, wo a xanin xulun xunyi xɔn ma.» E naxa na fan naba. ⁹ Xulun xunyi to na ye min Isa nu bara naxan mafindi weni ra, a mu nu a kelide kolon, kɔnɔ konyi naxee ye baxi, nee tan a kolon. A to a min, a naxa ginɛfenyi xili, ¹⁰ a a fala a bɛ, «Xulun kanyi birin weni fanyi nan singe ramini, mixie na siisi, e fa weni gbɛtɛ ramini. Kɔnɔ i tan bara weni fanyi ragata han yi temui!»

¹¹ Na naxa findi Isa xa tɔnxuma singe ra. A a raba Kaana nɛ, Galile boxi ma. Na fe kui, a a xa nɔrɛ nan makenɛn, a foxirabirɛɛ naxa la a ra.

¹² Na xanbi, a naxa sa goro Kapɛrɛnamu, a nun a nga, a xunyaɛ, nun a foxirabirɛɛ. E naxa sa xi ndee radangi naa.

Isa yulɛɛ kerife hɔrɔmɔbanxi kui
(*Matiyu 21:12-13, Maraki 11:15-17, Luki 19:45-46*)

¹³ Yuwifɛ xa Sayamalekɛ Dangi Sali to makɔrɛ, Isa naxa te Darisalamu. ¹⁴ A naxa sa li, ninge, yɛxɛɛ, nun ganbɛ matie nu na hɔrɔmɔbanxi yire, kɔbiri masarɛɛ fan nu dɔxɔxi naa. ¹⁵ Isa naxa luuti ndee yailan luxusinyi ra, a yulɛɛ birin kerɛ hɔrɔmɔbanxi kui, a nun e xa ningee nun yɛxɛɛɛ. A naxa kɔbiri masarɛɛ xa kɔbiri rayensen bɔxi, a e xa teebilie rabira. ¹⁶ A naxa a fala ganbɛ matie fan bɛ, «Wo yee tongo be! Wo ba n Baba xa banxi findife makiti ra!» ¹⁷ A fɔxirabirɛɛ naxa ratu na Kitaabui sebeli ma naxan a falama, «Xanunteya bara gbo yɛ n bɔrɛ kui i xa banxi xa fe ra.»

¹⁸ Na kui, Yuwifɛ kungtie naxa a maxɔrin, «I tɔnxuma makaabaxi mundun nabama naxan a masenma muxu bɛ a a lan i xa yi mɔoli raba?» ¹⁹ Isa naxa e yaabi, «Wo yi hɔrɔmɔbanxi rabira. Xi saxan bun ma n tan a rakelima.» ²⁰ Yuwifɛ kungtie naxa a fala, «Yi hɔrɔmɔbanxi naxan tixi jɛ tongo naani nun senni bun ma, i tan na rakelima nɛ xi saxan bun ma?» ²¹ Kɔnɔ Isa to hɔrɔmɔbanxi xa fe fala, taali wɔyenyi nan nu a ra. A nu a fate nan ma fe falafe. ²² A to keli faxɛ ma, a fɔxirabirɛɛ naxa ratu a xa wɔyenyi ma. Na kui, e naxa la Kitaabui xui ra, e naxa la Isa xui ra.

²³ Isa to nu na Darisalamu, Sayamalekɛ Dangi Sali waxati, mixi gbegbe naxa danxaniya a ma e to tɔnxuma makaabaxie to, a nu naxee rabama. ²⁴ Kɔnɔ Isa mu nu lama e ra, barima a nu adamadi birin kolon. ²⁵ A hayi yo mu nu a ma,

mixi yo xa ibunadama xa fe fala a be, barima a tan nu adamadi bope kolon.

3

Isa nun Nikodemu xa sumunyi

¹ Yuwifi kuntigi nde nu na Farisenie ya ma, naxan xili Nikodemu. ² A naxa siga Isa xon ma koe ra, a a fala a be, «Karamoxo, muxu a kolon karamoxo nan i ra Ala naxan xexi. I tonxuma makaabaxi naxee rabafe, mixi yo mu noma e rabade xa a kanyi nun Ala xa mu a ra.»

³ Isa naxa a masen a be, «N xa nondi yati fala i be, xa mixi mu bari a neene ra, a mu noma sode Ala xa mangeya niini bun ma.» ⁴ Nikodemu naxa a maxorin, «Mixi moxi noma gbilende a nga tege, a man gbilen bari ra?» ⁵ Isa naxa a yaabi, «A nondi i ma n xa a fala i be, xa mixi mu bari a neene ra, ye nun Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra, a mu noma sode Ala xa mangeya niini bun ma.»

⁶ «Fate bende nan mixi fate bende barima. Kono mixi xaxili tan barima Ala Xaxili Seniyenxi nan saabui ra. ⁷ N to a falaxi i be a fo wo xa bari a neene ra, na naxa i terenna. ⁸ Foye minima a na wa minife dede biri ra. I a xui nan mema, kono i mu a kelide kolon, i mu a sigade fan kolon. Mixi na bari a neene ra Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra, a luma na ki ne.»

⁹ Nikodemu naxa a maxorin, «Na rabama di?» ¹⁰ Isa naxa a yaabi, «I tan naxan findixi Isirayila karamoxo xungbe ra, i mu na kolon? ¹¹ N xa nondi yati fala i be, muxu fee nan falama muxu naxee kolon. Muxu man fee nan seede bama

muxu naxee toxi, kɔnɔ wo bara tondi muxu xa seedeɲɔɔya ra. ¹² Xa wo mu la n xui ra, n to yi dunija fee falafe wo be, xa n sa ariyanna fee nan fala wo be, wo lama a ra di? ¹³ Mixi yo mu nu te ariyanna, fo Adama xa Di naxan kelixi ariyanna.»

¹⁴ «Annabi Munsa to nu na gbengberenyi ma, a naxa bɔximase misaali nde yailan wure gbeeli ra, a a ite wuri kuye ma. Adama xa Di fan lanma a xa ite wuri kɔn na na ki ne, ¹⁵ alako naxan yo danxaniya a ma, na kanyi xa kisi soto naxan mu ɲɔnma abadan. ¹⁶ Ala dunija xanu ne han a naxa a xa Di kerenyi fi, alako mixi yo naxan na danxaniya a ma, a naxa loe, a xa kisi ne abadan. ¹⁷ Ala mu a xa Di xee dunija xa ratonde, a a xee ne a xa fa dunija rakisi. ¹⁸ Naxan yo na danxaniya a ma, kiiti mu kanama na kanyi ra, kɔnɔ naxan yo mu danxaniya a ma, kiiti jan bara ge kanade na kanyi ra, barima a mu danxaniyaxi Ala xa Di kerenyi ma. ¹⁹ Kiiti nan ya: Ala xa naiyalanyi bara fa dunija, kɔnɔ dimi rafan adamadie ma dangi na naiyalanyi ra, barima e kewali mu fan. ²⁰ Naiyalanyi mu rafan fe kobi raba yo ma. E mu minima naiyalanyi ma, e xa wali kobie naxa fa sa kene ma. ²¹ Kɔnɔ naxan yo perema Ala xa nɔndi ma, a tan minima naiyalanyi ma, alako Ala waxɔnfe e naxan nabafe, na xa sa kene ma.»

Annabi Yaya seede bafe Isa xa fe ra

²² Na xanbi, Isa nun a foxirabirɛe naxa keli Darisalamu e so Yudaya bɔxi ma. Isa naxa waxati nde raba menni a nun a foxirabirɛe, e

nu mixie xunxama ye xɔɔra. ²³ Yaya fan nu mixie xunxama ye xɔɔra Enon ne, Salimon fe ma, barima ye gbegebe nu na naa. Mixie nu sigama a xɔn, a tan nu e xunxa ye xɔɔra. ²⁴ A a lixi na temui, a mu nu saxi geeli sinden.

²⁵ Lɔxɔ nde, wɔyenyi naxa mini Yaya foxirabirɛe nun Yuwifɛi nde tagi marasɛniyeniyi xa fe ra. ²⁶ E naxa siga Yaya yire, e a fala a be, «Karamɔxɔ, wo nun xeme naxan nu a ra Yuruden naakiri ma, i bara naxan ma fe seede ba, a na mixie xunxafe ye xɔɔra. Birin na sigafe a yire.» ²⁷ Yaya naxa e yaabi, «Mixi mu fefe sɔtɔma, fo Ala na naxan fi a ma. ²⁸ Wo tan yati bara findi n ma seede ra, a n a masen ne, «N tan xa mu findixi Ala xa Mixi Sugandixi ra. N xexi a ya ra ne.» ²⁹ Xeme naxan ginɛ fenxi, a tan nan findima ginɛ kanyi ra. A defanboore tan luma a fe ma ne, a a tuli mati a ra jɛlexinyi kui. N tan luma na ki ne Isa be. N ma sɛwɛ bara kamali. ³⁰ Fo Isa xa fe xa ite ne, n gbe xa igoro.»

³¹ «Naxan kelixi koore, a tan dangi birin na. Naxan kelixi dunɔpa ma, dunɔpa mixi nan a ra naxan wɔyɛnma a dunɔpa ki ma, kɔnɔ naxan tan kelixi ariyanna, a tan dangi birin na. ³² A tan fe nan seede bama, a bara naxan to, a man bara naxan me, kɔnɔ mixi yo mu lama a xa seedeɔxɔya ra. ³³ Mixi naxan lama na seedeɔxɔya ra, a bara a kolon a Ala nɔndi nan falama. ³⁴ Ala xa Xɛera Ala xa masenyi nan tima, barima a kamalixi Ala Xaxili Seniyɛnxi ra. ³⁵ Baba Ala a xa Di xanuxi ne, a fe birin sa a belexe. ³⁶ Naxan na danxaniya Ala xa Di ma, a bara abadan kisi soto. Kɔnɔ naxan na Ala xa

Di xui matandi, na kanyi tan mu kisima. Ala xa xɔnɛ nan birama a fɔxɔ ra.»

4

Samari gine nde nun Samarikae danxaniyafe Isa ma

¹ Isa naxa a kolon a Farisenie bara a mɛ, a fɔxirabirɛɛ na wuyafe, a man na mixie xunxafe ye xɔɔra dangi Yaya ra. ² Kɔnɔ a fa li Isa yetɛ xa mu nu mixie xunxama ye xɔɔra, a fɔxirabirɛɛ nan nu a rabama. ³ Isa to rakolon na fe ma, a naxa keli Yudaya, a gbilen Galile bɔxi ma.

⁴ Na biyaasi kui, a nu lan a xa Samari bɔxi igiri sigafe ra Galile. ⁵ A naxa Samari taa nde li naxan xili Sukaru, dennaxe makɔrɛ xe ra, Yuwifie benba Yaxuba naxan fi a xa di Yusufu ma. ⁶ Yaxuba xa kolɔnyi na menni nɛ. Isa to nu bara tagan a xa biyaasi kui, a naxa a magoro na kolon dɛ ra. Yanyi tagi nan nu a ra.

⁷ Samari gine nde to fa ye bade, Isa naxa a fala a bɛ, «N ki ye, n xa a min.» ⁸ A a lixi Isa fɔxirabirɛɛ nu bara siga donse sarade taa kui. ⁹ Gine naxa a fala Isa bɛ, «I tan Yuwifi, n tan Samari gine. I n maxɔrinma ye min daaxi ma munfe ra?» Gine na fala nɛ barima Yuwifie nun Samarikae mu sese masarama e bore tagi. ¹⁰ Isa naxa a fala, «Xa i sa a kolon nu, Ala wama i kife naxan na, i tan nan a makulama kisi ye ra nu, a fa na fi i ma. Xa i sa a kolon nu mixi naxan a falafe i bɛ yi ki, «n ki ye ra,» i tan fan a makulama nɛ ye ra nu naxan i rakisima.» ¹¹ Gine naxa a maxɔrin, «N ba, ye base yo mu i yi ra, yi kolɔnyi fan tilin. I fa na kisi ye sɔtɔma minden? ¹² Ka i

tan dangi muxu benba Yaxuba ra? A tan nan yi kolonyi fi muxu ma. A tan yete bara a ye min, a nun a xa die, a nun a xa goore.» ¹³ Isa naxa a yaabi, «Naxan yo yi kolon ye min, ye xoli man gbilenma a suxu ra. ¹⁴ Kono naxan ye minma n naxan fima a ma, ye xoli mu a suxuma sonon. Na ye findima dulonyi nan na a boje ma, a gbo a i, a findi abadan kisi ra.» ¹⁵ Gine naxa a fala a be, «N ba, na ye fi n ma, alako ye xoli naxa n suxu, n naxa fa ye bade sonon.»

¹⁶ Isa naxa a fala a be, «Siga i sa i xa mori xili, wo fa be.» ¹⁷ Gine naxa a yaabi, «N mu doxoxi xeme xon.» Isa naxa a fala, «I nondi nan falaxi, a i mu doxoxi xeme xon. ¹⁸ I bara doxo xeme suuli birin xon ma, i man nun xeme naxan a ra yi temui, futi mu wo tagi. Na tan, i nondi nan falaxi.»

¹⁹ Gine naxa a fala Isa be, «Awa, n bara a kolon fa, a namjonme nan na i ra. ²⁰ Muxu benbae Ala batu yi geya nan fari, kono wo tan Yuwifie a falama a fo Ala xa batu Darisalamu ne.» ²¹ Isa naxa a fala a be, «N ma di, i xa la n na, waxati na fafe Baba Ala mu batuma yi geya ma, a mu batuma Darisalamu fan. ²² Wo tan Samarikae, wo salima, kono wo mu Ala kolon. Muxu tan Yuwifie, muxu salima, muxu man Ala kolon, barima Ala xa kisi fatanma Yuwifie nan na. ²³ Kono waxati na fafe, a pan bara a li, Baba Ala batulae a batuma a nondi ki ma e xaxili fiixe nan na. Baba Ala wama na batula moolie nan xon ma. ²⁴ Ala findixi Xaxili nan na. A batulae lan ne e xa a batu e xaxili fiixe nan na a nondi ki ma.»

²⁵ Gine naxa a fala a be, «N a kolon a Al

Masiihu fafe, Ala xa Mixi Sugandixi. A tan na fa, a fe birin tagi rabama ne won be.» ²⁶ Isa naxa a fala a be, «N tan nan na ra, n tan Ala xa Mixi Sugandixi nan woyenfe i be yi ki.»

²⁷ Isa foxirabiree to Isa li, a na woyenfe na gine ra, e de naxa ixara, konɔ e mu a maxorin, «I wama munse xon» xa na mu a ra «Wo na munse falafe?»

²⁸ Gine naxa a xa feye lu naa, a siga taa kui, a sa a fala mixie be, ²⁹ «Wo fa. Wo xa xeme nde mato naxan bara n ma kewali birin fala n be, a mu n kolon. Ala xa Mixi Sugandixi na a ra ba, ka?» ³⁰ Na kui, taakae naxa mini sigafe ra Isa yire.

³¹ Na waxati bun ma, Isa foxirabiree nu woyenfe a be, e a fala, «Karamoxo, i dege.»

³² Konɔ Isa naxa a masen e be, «Baloe na n tan yi ra, wo tan mu naxan kolon.» ³³ A foxirabiree

naxa e bore maxorin, «Pe, mixi nde nan faxi donse ra a xon ma ba?» ³⁴ Isa naxa a masen e

be, «N tan ma baloe findixi n Xesema waxonfe rabafe nan na, n xa a xa wali rakamali a bara

naxan so n yi. ³⁵ Wo tan mu a falama xe, «Kike naani nan luxi beenun xe xabe xa a li?» N xa

a fala wo be, wo wo ya rasiga, wo xee mato, e ragbeelixi ki naxe. Xe xaba temui bara a li.

³⁶ Xe xabe pan bara a xa wali sare soto folo. A xa wali a niyama ne mixi xa kisi soto abadan.

Na kui, naxan xe bima nun naxan xe xabama, e birin luma seewe keren ne. ³⁷ Yi masenyi findixi

nondi nan na, «Mixi nde xe garansanma, gbetee a xabama.» ³⁸ N tan wo xexi xe xabade ne, wo mu

naxan nawalixi. Mixi gbetee nan walixi, konɔ wo tan nan e xa wali ranonyi toma.»

³⁹ Samarika naxee nu sabatixi na taa kui, e gbegebe naxa danxaniya Isa ma na giɛ xa seedeɲoxɔya xa fe ra, a to a fala, «N bara kewali naxan birin naba, a bara a birin tagi raba n be.» ⁴⁰ Na kui, Samarikae to fa Isa yire, e naxa a mayandi a xa lu e xɔnyi. Isa naxa xi firin naba naa. ⁴¹ Mixi gbegebe man naxa danxaniya a xa masenyi saabui ra. ⁴² E naxa a fala na giɛ be, «Singe muxu nu danxaniyaxi i tan nan xa wɔyenyi xa fe ra, kɔnɔ yakɔsi muxu tan yete bara a xui me. Muxu bara a kolon fa, a yi findixi dunija rakisima nan yati ra.»

Isa xeme nde xa di rayalanfe

⁴³ Na xi firin dangi xanbi, Isa naxa keli naa, a siga Galile, ⁴⁴ barima a tan yati a a masen ne a namijɔnmɛ sese yo mu binyama a xɔnyi. ⁴⁵ A to so Galile, naakae naxa a rasene a fanyi ra, barima e fan nu bara Sayamaleke Dangi Sali raba Darisalamu, e a xa kaabanakoe to, a naxee raba naa.

⁴⁶ Na kui, Isa man naxa so Kaana, Galile boxi ma, a ye mafindi weni ra dennaxe. Mange xa walike xungbe nde nu na naa, naxan xa di nu furaxi Kaperenamu. ⁴⁷ A to a me a Isa bara fa Galile kelife Yudaya, a naxa siga a yire, a a maxandi a xa fa a xa di xeme rayalan naxan nu saxi saya fure ma. ⁴⁸ Isa naxa a fala a be, «Wo tan mu danxaniyama feo, fo wo tɔnxumae nun kaabanakoe to!» ⁴⁹ Mange xa walike naxa a mayandi, «Marigi, talu n xɔnyi beenun n ma di xa faxa!» ⁵⁰ Isa naxa a yaabi, «Siga, i xa di bara kisi.» Na walike naxa la Isa xa masenyi ra,

a naxa siga. ⁵¹ A nu na gbilenfe temui naxe, a xa konyie naxa a ralan, e a fala a be, «I xa di bara kisi!» ⁵² A fan naxa e maxorin, «A fisa mun temui?» E naxa a yaabi, «A fate xinbelixi xoro yanyi tagi pondon.» ⁵³ Na di baba naxa a kolon a xa di yalan folo kabi Isa a fala a be temui naxe, «I xa di bara kisi.» Na nan a ra, na xeme nun a xa denbaya birin naxa danxaniya Isa ma.

⁵⁴ Na naxa findi Isa xa tonxuma makaabaxi firin nde ra. A a raba Galile ne, a to gbilen kelife Yudaya.

5

Isa namate rayalanfe

¹ Na dangi xanbi, Yuwifie xa sali nde to a li, Isa naxa te Darisalamu. ² Ye yire nde nu na Darisalamu, naxan xili Beteseda Eburu xui. A nu na taa naade xungbe nan fe ma, naxan xili Xurusee Naade. Leele suuli nan nu na na ye yire. ³⁻⁴ Furema wuyaxi nu saxi na leele bun ma, alo donxue, namate, nun naxee salonyie birin tuuxi a ma. ⁵ Xeme nde nu na naa, naxan nu namataxi kabi je tongo saxan nun solomasaxan. ⁶ Isa to nu a kolon a yi xeme nu bara bu a namataxi ra, a to a saxi to, a naxa a maxorin, «I wama a xon i xa yalan?» ⁷ Namate naxa a yaabi, «Marigi, ye na imaxa, mixi yo mu na naxan n nagoroma a xora. Beenun n tan xa ye yire li, mixi gbete bara goro a xora.» ⁸ Isa naxa a fala a be, «Keli, i i xa dagi tongo, i i jere.» ⁹ A naxa yalan keren na. A naxa a xa dagi tongo, a a jere.

Na loxoe to nu findixi malabu loxoe nan na, ¹⁰ Yuwifi kuntigie naxa a fala na xeme rayalanxi

βε, «Malabu λῶχῶε nan to, a mu lanma i xa i xa dagi xanin i xun.» ¹¹ Κῶνῶ a tan naxa e yaabi, «Χεμε naxan n nayalanxi, na nan a fala n βε, ἰ i xa dagi tongo, i i ηερε.» ¹² E naxa a maxῶrin, «Nde na falaxi i βε?» ¹³ Κῶνῶ χεμε mu nu a kolon naxan a rayalanxi, barima Isa nu bara λῶε a ma ηama ya ma. ¹⁴ Na dangi xanbi, Isa man naxa na χεμε li hῶrῶmῶbanxi, a naxa a fala a βε, «Yakῶsi i bara yalan, κῶνῶ a lanma i xa gbilen yunubi fῶχῶ ra alako fe gbete naxa i soto naxan dangi na fure singe ra.» ¹⁵ Χεμε naxa siga a sa a fala Yuwif kuntigie βε, a Isa nan a rayalanxi.

¹⁶ Isa to na fe raba malabu λῶχῶε νε, Yuwif kuntigie naxa so Isa gerefe. ¹⁷ Isa naxa a fala e βε, «Han to n Baba na walife, n fan na walife.» ¹⁸ Na temui, Yuwifie naxa fe birin naba alako e xa a faxa, barima a nu malabu λῶχῶε seriye kanama, a man nu a falama a Ala nan a Baba ra. Na na a ra e birin tide lanxi.

Ala xa Di walima a Baba nan xa yaamari ma

¹⁹ Na kui, Isa naxa a masen e βε, «N xa nῶndi yati fala wo βε, Ala xa Di mu nῶma fefe rabade a yeτε ra, fo a na naxan to a Baba Ala ra. Ala xa Di, a Baba Ala nan fῶxi rabama. ²⁰ Barima Baba Ala a xa Di xanuxi νε, a man fe naxan birin nabama, a a masenma a xa Di βε. A ηan fama fee masende a βε naxee makaaba dangi yee ra, alako wo δε xa ixara. ²¹ Baba Ala mixie rakelima faxe ma ki naxe, a e rakisi, Ala xa Di fan kisi fima a na wa a fife naxee ma. ²² Baba Ala ηan mu mixi yo makiitima, a mixi makiitife birin luxi a xa Di nan ma, ²³ alako birin xa Ala xa Di binya alo e Baba Ala binyama ki naxe. Naxan yo mu Ala xa

Di binya, a mu Baba Ala fan binyaxi naxan a xa Di xεεxi dunija.»

²⁴ «N xa nɔndi fala wo βε, naxan a tuli matima n na, a fa la n Xεεma ra, na kanyi bara kisi abadan. Na kanyi mu kiiti xɔɔxɔε sɔtɔma, a bara γε ratangade yahannama ma, a bara kisi sɔtɔ. ²⁵ N xa a fala wo βε a nɔndi ki ma, waxati fafe a lide, a jan bara a li, faxamixie Ala xa Di xui mεma nε. Naxee na a xui mε, nee kisima nε. ²⁶ Baba Ala to findixi kisi kanyi ra kisi sɔtɔma naxan na, a bara a xa Di fan findi kisi kanyi ra kisi sɔtɔma naxan na. ²⁷ A man bara nɔε so a yi ra adamadie makiitife ma, barima Adama xa Di nan a ra. ²⁸ Wo naxa kaaba yi fe ma, barima waxati fafe a lide, naxee na gaburi kui, e birin a xui mεma nε, ²⁹ e mini e xa gaburie kui. Naxee findi fe fanyi rabae ra, nee na keli, e kisi nan sɔtɔma. Kɔnɔ naxee findi fe kobi rabae ra, nee tan na keli, e gbaloe nan sɔtɔma.»

³⁰ «N tan mu nɔma fefe rabade n yεte ra. N a mεma Baba Ala ra ki naxε, n tan kiiti sama na ki nε. Na kui, n ma kiiti tinxin, barima n mu birama n yεte waxɔnfe xa fɔxɔ ra, n biraxi n Xεεma nan waxɔnfe fɔxɔ ra.»

³¹ «Xa n sa seede ba n yεte βε, a mu lanma. ³² Baba Ala nan seede bama n βε. N fan a kolon a tan seedeɔxɔya naxan bama n ma fe ra, a findixi nɔndi nan na. ³³ Wo tan yati bara mixie xεε Yaya xɔn, a fan naxa seedeɔxɔya ba nɔndi xa fe ra. ³⁴ N hayi mu na adama tan xa seedeɔxɔya ma, kɔnɔ n yi fee masenxi nε wo βε alako wo xa kisi. ³⁵ Yaya nu luxi nε alo lanpui

radexexi naxan yanbama. Wo bara sɛɛwa na naiyalanyi ra waxati nde bun ma.»

³⁶ «Kɔnɔ seedeɲɔɔya nde na n bɛ naxan dangi Yaya gbe ra. N fee naxee rabama, Baba Ala bara naxee so n yi n xa e raba, nee nan findixi seedeɲɔɔya ra n ma fe ra, a Baba Ala nan n xɛɛxi. ³⁷ Baba Ala naxan n xɛɛxi, a fan yati bara seede ba n ma fe ra. Wo singe mu nu a xui mɛ, wo mu nu a yatagi to, ³⁸ a xa masenyi man mu sabatixi wo bɔɲɛ ma, barima wo mu laxi a xa xɛɛra ra. ³⁹ Wo luma Kitaabuie mato ra, barima wo ɲɔɔ a ma, a wo abadan kisi sɔtɔma e tan nan saabui ra. A fa li, na Kitaabuie yati nan n ma fe seede bama, ⁴⁰ kɔnɔ wo tondixi fade n ma wo xa kisi sɔtɔ.»

⁴¹ «N mu wama adamadie xa matɔɔɔɛ xɔn. ⁴² N wo kolon. Ala xa xanunteya mu na wo bɔɲɛ kui. ⁴³ N faxi n Baba nan xili ra, kɔnɔ wo mu n nasenɛxi. Xa mixi gbete sa fa a yete kan nan xili ra, wo mu tondima na tan nasenede. ⁴⁴ Wo to wama wo xa matɔɔɔɛ sɔtɔ wo bore ra, kɔnɔ wo mu matɔɔɔɛ fenma naxan fatanxi Ala Kerenyi tan na, wo fa danxaniyama di?»

⁴⁵ «Wo naxa a maɲɔɔxun de a n tan nan wo kalamuma Baba Ala xɔn. Annabi Munsa, wo xaxili tixi naxan na, na nan wo kalamuma. ⁴⁶ Xa wo sa laxi Munsa ra nu, wo lama nɛ n fan na nu, barima Munsa n tan nan ma fe seɛɛ. ⁴⁷ Kɔnɔ xa wo mu laxi a xa Kitaabui ra, wo fa lama n tan ma masenyi ra di?»

*Isa donse fife xeme mixi wulu suuli ma
(Matiyu 14:13-21, Maraki 6:30-44, Luki 9:10-17)*

¹ Na xanbi, Isa naxa giri Galile Baa naakiri ma, e naxan xili falama Tiberiyasi Baa. ² Nama gbegbe nu biraxi a foxo ra, barima e nu a xa tonxuma makaabaxie toxi, a nu naxee rabama furemae be. ³ Isa naxa te geya fari, a sa doxo naa a nun a foxirabiree. ⁴ Yuwifie xa Sayamaleke Dangi Sali nu bara makore.

⁵ Isa to a ya rasiga, a naxa nama gbegbe to fa ra a yire, a naxa Filipu maxorin, «Won sa noma taami sarade minden alako yi mixi birin xa e dege?» ⁶ A na fala ne alako a xa Filipu mato, barima Isa jan nu a kolon a fafe naxan nabade. ⁷ Filipu naxa a yaabi, «Hali won taami sara xi keme firin wali sare nan na, na mu a niyama yi nama mixi birin xa no taami xuntundi soto.» ⁸ Isa foxirabire Andire, Simon Piyeri xunya, a naxa a fala, ⁹ «Mengi taami suuli na yi xeme dimedi yi ra, a nun yexe firin, konon na findixi munse ra yi nama be?» ¹⁰ Isa naxa a masen, «Wo a fala nama be e xa e magoro.» Nooge xinde gbegbe to nu na naa, mixie naxa doxo boxi, e xeme mixi wulu suuli jondon. ¹¹ Na temui, Isa naxa na taami suuli tongo, a Ala tantu, a e itaxun nama magoroxi ma, a a raba na ki ne yexe fan na. Birin naxa a soto, han e birin naxa wasa. ¹² Nama to luga, Isa naxa a fala a foxirabiree be, «Wo donse donxoe xuntunye malan, alako sese naxa makana.» ¹³ Na kui, e naxa mixie xa donse donxoe xuntunye malan han debe fu nun

firin naxa rafe. Na birin fatan mengi taami gundi suuli nan na.

¹⁴ Nama to Isa xa tɔnxuma makaabaxi to, e naxa a fala, «Muxu bara namijɔnmɛ naxan mame a xa fa duniɲa ma, a tan nan yati yi ki!»

¹⁵ Isa to a kolon a e nu fafe a suxude nɛ e xa a findi mangɛ ra, a naxa keli e xun ma, a sa lu a kerenyi ma geya fari.

Isa jɛɛfe ye fari

¹⁶ Nunmare to so, Isa fɔxirabirɛɛ naxa goro baa dɛ ra, ¹⁷ e baki kunkui kui, e xa baa igiri sigafe ra Kapɛɛnamu. Dimi nu bara sin, kɔnɔ Isa mu nu gbilen e yire sinden. ¹⁸ Foye belebele naxa mini, baa naxa xaɲɛ. ¹⁹ E to laala ba kilo suuli xa na mu senni jɔndɔn, e naxa Isa to jɛɛ ra ye fari, a fafe e mabiri kunkui yire. E naxa gaaxu. ²⁰ Kɔnɔ Isa naxa a fala e bɛ, «N tan nan a ra. Wo naxa gaaxu.» ²¹ E to nu wama a xa te kunkui kui, kunkui naxa e sigade li keren na.

Kisi taami naxan fatanxi Ala ra

²² Kuye naxa iba jama ra baa dɛ, Isa fɔxirabirɛɛ kunkui tongo dennaxɛ. E nu a kolon a na kunkui kerenyi nan nu na naa, a fa li Isa mu baki a kui, fo a fɔxirabirɛɛ doro. ²³ Kunkui gbɛtɛ naxee keli Tiberiyasi, nee naxa e li menni, e taami don dennaxɛ, Marigi naxan so e yi a to gɛ Ala tantude. ²⁴ Mixie to a kolon a Isa mu nu na menni sɔnɔn, a fɔxirabirɛɛ fan mu na, e fan naxa baki kunkuie kui, e giri Kapɛɛnamu, Isa fende.

²⁵ E to Isa li baa naakiri ma, e naxa a maxɔrin, «Karamɔxɔ, i faxi be mun tɛmui?» ²⁶ Isa naxa

e yaabi, «A nɔndi ki ma n xa a fala wo be, wo mu n fenfe xe n to tonxuma makaabaxi raba wo ya xɔri. Wo n fenfe ne wo to lugaxi taami ra. ²⁷ Wo naxa wali dunɔna baloe xa fe ra, naxan bɔrɔma. Wo xa wali baloe nan ma fe ra naxan buma, a abadan kisi fi wo ma. Adama xa Di nan na baloe fima wo ma, barima Baba Ala bara a tan nan matonxuma a xa Mixi Sugandixi ra.» ²⁸ Na kui, pama naxa Isa maxɔrin, «Muxu lanma muxu xa munse raba alako muxu xa nu kewalie raba Ala wama naxee xɔn?» ²⁹ Isa naxa e yaabi, «Ala wama kewali naxan xɔn, a findixi yi nan na: Wo xa danxaniya a xa xεera ma.» ³⁰ E man naxa a maxɔrin, «I tonxuma makaabaxi mundun nabama muxu ya xɔri alako muxu xa la i ra? I fa kewali mundun nabama? ³¹ Muxu benbae taami nde don ne gbengberenyi ma naxan goro kelife koore ma. A seɓexi Kitaabui kui, «Ala naxa taami fi e ma baloe ra, naxan keli koore ma.» ³² Isa man naxa a masen e be, «N xa a masen wo be a nɔndi ki ma, Annabi Munsa mu koore taami fi wo ma. N Baba nan koore taami yati fima wo ma. ³³ Barima taami naxan fatanxi Ala ra, a tan nan goroma keli koore, a kisi fi dunɔna ma.»

³⁴ Na kui, e naxa a fala a be, «Marigi, muxu ki na taami ra temui birin.» ³⁵ Isa naxa e yaabi, «N tan nan na kisi taami ra. Naxan na fa n tan ma, a mu kaame kolonma abadan. Naxan na danxaniya n tan ma, a mu ye xɔli kolonma sonon. ³⁶ Kɔnɔ alo n a falaxi wo be ki naxe, hali wo to bara n to, wo mu laxi n na. ³⁷ Baba Ala mixi naxan birin fima n ma, a fama ne n ma, n mu meema e ra abadan, ³⁸ barima n kelixi koore ma n Xεema waxɔnfe nan nabade. N mu faxi n yete

waxɔnfe xa rabade. ³⁹ N Xεεma wama nε n xa a xa mixi birin nakeli faxε ma lɔxɔ dɔnxɔε. A mixi naxee fixi n ma, hali keren naxa lɔε. ⁴⁰ Na nan findixi n Baba sagoe ra, a naxan yo na danxaniya a xa Di ma, na kanyi xa abadan kisi sɔtɔ, n man xa a rakeli faxε ma lɔxɔ dɔnxɔε ma.»

⁴¹ Na kui, Yuwifie naxa so a mafalafe, barima a nu bara a fala, «N tan nan na taami ra naxan goro keli koore.» ⁴² E nu a falama nε, e naxε, «Isa xa mu yi ki, Yusufu xa di? Won mu a nga nun a baba kolon? A fa a falama di, a a goroxi nε keli koore?» ⁴³ Isa naxa e yaabi, «Wo ba wɔyɛnfe wo bore tagi na mɔoli ra. ⁴⁴ Mixi yo mu nɔma fade n ma, xa Baba Ala, naxan n xεexi, mu a kanyi mabendun n ma. N fan fama a kanyi rakelide faxε ma lɔxɔ dɔnxɔε. ⁴⁵ A seβexi namijɔnmεe xa Kitaabui kui, «Ala fama nε e birin xarande.» Naxan yo na Baba Ala xui rame, a a xa masenyi suxu, na kanyi tan fama nε n ma. ⁴⁶ Mixi yo mu na naxan bara Baba Ala to, bafe mixi ra naxan fatanxi Ala ra. Na keren nan bara Baba Ala to.»

⁴⁷ «N xa a fala wo bε a nɔndi ki ma, naxan na danxaniya n ma, a bara abadan kisi sɔtɔ. ⁴⁸ N tan nan na kisi taami ra. ⁴⁹ Wo benbae taami don nε gbengberenyi ma, kɔnɔ e birin naxa faxa. ⁵⁰ Taami naxan goroxi keli koore, a na be. Naxan yo na yi tan don, na kanyi mu faxama. ⁵¹ N tan nan na na kisi taami ra naxan goroxi keli koore. Naxan yo na yi taami tan don, a kisima nε abadan. Yi taami findixi n fate nan na, n naxan fima serεxε ra alako duniɲa xa kisi sɔtɔ.»

⁵² Na kui, sɔnxɔε naxa mini Yuwifie tagi, e nu a fala, «Pe, yi xεmε nɔma a fate sube sode won yi ra di, won xa a don?» ⁵³ Isa naxa a masen

e be, «N xa a fala wo be a nɔndi ki ma, xa wo mu Adama xa Di fate sube don, xa wo mu a wuli min, kisi mu wo be. ⁵⁴ Naxan n sube donma, a n wuli min, na kanyi kisima ne abadan, n a rakelima ne faxe ma lɔxɔ dɔnxɔe. ⁵⁵ N fate nan findixi baloe yati ra. N wuli nan findixi minse yati ra. ⁵⁶ Naxan n sube donma, a n wuli min, n bara sabati na kanyi i, a fan bara sabati n fan i. ⁵⁷ Baba Ala to n xexi, kisi fatanma naxan na, kisi na n fan yi a tan saabui ra. Na mooli man na, naxan baloma n tan ma, na kanyi kisima n saabui ra. ⁵⁸ Taami naxan goroxi keli koore, a na be. A mu luxi alɔ wo benbae taami naxan don. E tan faxa ne. Naxan yi taami tan donma, na kanyi kisima ne abadan.» ⁵⁹ Isa yi masenyi ti ne a nu mixie kawandima temui naxe Kaperenamu salide kui.

Isa fɔxirabire gbege janige masarafe

⁶⁰ E to a xa masenyi me, a fɔxirabire wuyaxi naxa a fala, «Yi masenyi tan xɔrɔxɔ de! Nde nɔma tinde a ra?» ⁶¹ Isa to a kolon a a fɔxirabiree na yi woyenyi falafe e bore tagi, a naxa e maxɔrin, «N ma masenyi bara wo raxɔnɔ? ⁶² Xa a sa li go, wo sa Adama xa Di to te ra koore ma, a kelixi dennaxe? ⁶³ Ala Xaxili Seniyenxi nan kisi fima mixi ma. Fate bende tan mu nɔma sese ra. N masenyi naxan tixi wo be, a Ala Xaxili Seniyenxi nun kisi soto ki nan masenma. ⁶⁴ Kɔnɔ mixi ndee na wo ya ma, naxee mu danxaniyaxi.» Isa na fala ne barima kabi a fole, a nu a kolon naxee mu danxaniyaxi, a nun naxan fama a yanfade, a a sa kuntigie belexe. ⁶⁵ A man naxa a masen, «Na nan a ra, n a falaxi ne wo be, a mixi

yo mu noma fade n xon ma, xa Baba Ala mu na danxaniya fi a ma.»

⁶⁶ Na xanbi, a foxirabire gbegebe naxa janige masara, e gbilen a foxo ra. ⁶⁷ Na kui, Isa naxa a foxirabire fu nun firinyie maxorin, «Wo tan go? Wo fan wama kelife n xun ma?» ⁶⁸ Simon Piyeri naxa a yaabi, «Marigi, xa muxu gbilen i foxo ra, muxu fa sigama nde xon ma? Abadan kisi masenyi na i tan nan yi. ⁶⁹ Muxu bara la a ra, muxu man bara ge a kolonde, a i tan nan na Ala xa Seniyentoe ra.» ⁷⁰ Isa naxa e yaabi, «N tan xa mu wo sugandi, wo tan mixi fu nun firinyie? Kono mixi keren na wo ya ma, adama sentane nan a ra.» ⁷¹ A nu Simon Isikariyoti xa di Yudasi nan ma, naxan nu na a foxirabire fu nun firinyie ya ma. A tan nan nu fama a yanfade, a a sa kuntigie belexe.

7

Isa xunyae xa danxaniyatarepa

¹ Na xanbi, Isa naxa Galile boxi isa folo. A mu nu Yudaya tan iperema, barima Yuwifia kuntigie nu katafe ne e xa a faxesa. ² Yuwifia xa Bage Ti Sali to nu bara makore, ³ Isa xunyae naxa a fala a be, «A lan ne i xa keli yi boxi ma, i siga Yudaya, alako i foxirabiree naxee sa na naa, e fan xa i xa walie to, i naxee rabama. ⁴ Mixi mu a xa wali noxonma xa a wama dunipa xa a kolon. I to yi tonxumae rabama, a lanma i xa e raba kene ma.» ⁵ E na fala ne, barima hali e to findixi a xunyae ra, e mu nu laxi a ra. ⁶ Isa naxa a masen e be, «N ma waxati mu nu a li sinden, kono waxati yo mu na wo tan xa fe ma. ⁷ Dunipa mu noma

wo tan xɔnde, kɔnɔ e n tan xɔnma, barima n seedeɲɔxɔya bama e xa fe ra, a e xa walie kobi. ⁸ Wo tan xa te Darisalamu, wo sa sali raba naa. N tan mu sigama, barima n ma waxati mu gexi a lide sinden.» ⁹ A na fala xanbi, a naxa lu Galile.

Isa kawandi tife Darisalamu

¹⁰ A xunyaɛ to te sali rabade Darisalamu, Isa fan naxa siga, kɔnɔ a gundo ki ma. ¹¹ Sali to nu rabafe, Yuwifi kuntigie nu a fenfe Darisalamu, e nu maxɔrinyi ti, «A na minden?» ¹² Mixie nu wɔyɛn gbeɲɛ makɔyikɔyima e bore tuli Isa xa fe ra. Ndee a falama a mixi fanyi nan a ra, ndee a falama a a na pama ratantanfe nan tui. ¹³ Kɔnɔ e to nu gaaxuxi Yuwifi kuntigie ya ra, mixi yo mu nu suusama a xa fe falade keɲɛ ma.

¹⁴ Yuwifie nu sali naxan nabafe, lɔxun keren na a ra. Na to nu bara siga han a tagi, Isa naxa te hɔrɔmɔbanxi kui, a kawandi ti folɔ. ¹⁵ Yuwifi kuntigie naxa kaaba, e nu a fala, «Yi xɛmɛ lɔnnixi yi mɔɔli ra di, a to mu xaranxi?» ¹⁶ Isa naxa e yaabi, «N kawandi naxan tima, a mu kelixi n tan xa ma. A kelixi n Xɛɛma nan ma. ¹⁷ Mixi naxan wama Ala waxɔnfe rabafe, a nɔma nɛ a kolonde xa yi xaranyi fatanxi Ala nan na. Xa n gbe gbansan na a ra, mixie a kolonma nɛ nu. ¹⁸ Mixi naxan wɔyɛnma a yetɛ xaxili ma, a matɔxɔɛ fenfe a yetɛ nan bɛ. Kɔnɔ naxan matɔxɔɛ fenfe a Xɛɛma bɛ, nɔndi fale nan na kanyi ra, tinxintareya yo mu naxan bɔɲɛ ma. ¹⁹ Annabi Munsa yati nan Ala xa sɛriye soxi wo yi ra, kɔnɔ wo mu a ratinmɛxi. Munfe ra wo wama n faxafe?» ²⁰ Nama naxa a fala, «Ninne nan na i fɔxɔ ra! Nde katafe i faxade?» ²¹ Isa

naxa e yaabi, «N kaabanako keren nan naba, a fa wo birin de ixara. ²² Munsa a benbae xa seriye falaxi ne wo be a wo xa wo xa di xeme sunna. Wo na rabama hali malabu loxo. ²³ Xa xeme sunnama malabu loxo alako Annabi Munsa xa seriye naxa fa kana, wo xonoma n tan ma munfe ra, n to furema fate birin nayalan malabu loxo ma? ²⁴ Wo xa fee kui mato a fanyi ra beenun wo xa kiiti sa. Kiiti xa tinxin.»

²⁵ Darisalamuka ndee nu a falafe, «Kuntigie mu na katafe yi xa faxade? ²⁶ A mato, a tan nan woyenfe kene ma yi ki, konɔ e mu sese falama a be! Ka e bara la a ra, a Ala xa Mixi Sugandixi na a ra? ²⁷ Konɔ won birin Isa baride kolon. Ala xa Mixi Sugandixi tan na fa, a baride mu kolonma.»

²⁸ Na kui, Isa naxa kawandi ti a xui itexi ra horomobanxi kui, «Wo n kolon, wo n kelide fan kolon? Konɔ n tan mu faxi n yete kan janige xa ma. Nɔndi Kanyi nan n xexi, konɔ wo tan mu a kolon. ²⁹ N tan a kolon, barima n fatanxi a tan nan na. A tan nan n xexi.»

³⁰ Na kui, e naxa kata a suxude, konɔ e mu no, barima a xa waxati mu nu a lixi sinden. ³¹ Konɔ jama ya ma mixi gbegbe naxa danxaniya Isa ma, e nu a fala, «Ala xa Mixi Sugandixi na fa, a tonxuma makaabaxie rabama dangi yi xeme ra?»

³² Farisenie to a me, jama nu naxan makoyikoyife Isa xa fe ra, e tan nun serexedube kuntigie naxa horomobanxi kosibilie xee, e xa sa Isa suxu. ³³ Isa naxa a masen, «N na wo ya ma sinden dondoronti, n fa siga n Xema yire. ³⁴ Wo fama ne n fende, konɔ wo mu n toma. N sa luma dennaxe, wo mu noma naa lide.» ³⁵ Yuwifi

kuntigie naxa e bore maxorin, «Yi wama sigafe minden, won mu sa noma a tode dennaxe? Ka a waxi ne a xa sa sabati pamanε gbete alo muxu xa mixi ndee, alako a xa sa si gbeteε xaran? ³⁶ A to a masenxi a muxu fama a fende konɔ muxu mu a toma, a a sa luma dennaxe, muxu mu noma naa lide, a waxi munse falafe?»

Kisi ye

³⁷ Na sali waxati loxo donxoe ma, naxan tide gbo boore birin be, Isa naxa keli, a a masen a xui itexi ra, «Ye xoli na naxan yo ma, a xa fa n xon, a xa a min. ³⁸ Alo Kitaabui a masenxi ki naxe, naxan yo na danxaniya n ma, kisi ye bulama ne a bope kui, alo xure naxan susuma.» ³⁹ A nu na Ala Xaxili nan ma fe masenfe, a xa danxaniyatoeε nu fama naxan sotode. Na waxati, Ala Xaxili mu nu faxi sinden, barima Isa xa xunnakeli mu nu makenenxi sinden.

⁴⁰ Nama to a xa masenyi me, ndee naxa a fala, «Muxu nu namijonme naxan mamexi a xa fa, a tan nan yati yi ki!» ⁴¹ Gbete fan naxa a fala, «Ala xa Mixi Sugandixi nan na yi ra!» Konɔ ndee fan naxa a fala, «Ala xa Mixi Sugandixi findima Galileka ra? ⁴² Kitaabui mu a masenxi xe, a Ala xa Mixi Sugandixi kelima Dawuda bonsoe ne, a keli Beteleemu, Dawuda xonyi?» ⁴³ Na kui, nama mu nu lanxi Isa xa fe ma. ⁴⁴ Ndee nu wama a suxufe, konɔ mixi yo mu no.

⁴⁵ Na kui, kosibilie naxa gbilen serexedube kuntigie nun Farisenie yire. Na kuntigie naxa e maxorin, «Munfe ra wo mu faxi a ra be?» ⁴⁶ Kosibilie naxa e yaabi, «A xa masenyi dangi adamadie xa masenyi birin na.» ⁴⁷ Farisenie

fan naxa e yaabi, «Pe, a bara wo fan madaxu? ⁴⁸ Mixi keren na kuntigie xa na mu Farisenie ya ma naxan laxi a ra? ⁴⁹ Yi pama tan mu seriye Kitaabui kolon. Mixi dankaxie nan e ra.»

⁵⁰ Kɔnɔ Nikodemu, naxan nu bara siga Isa yire, a naxa a fala a boore kuntigie be, ⁵¹ «Won ma seriye ki ma, mixi ne makiitima, a mu maxɔrinma xe alako a xa kolon sinden a fe naxan nabaxi?» ⁵² E naxa a yaabi, «Galileka nan na i fan na? A mato Kitaabui kui, namipɔnmɛ yo mu kelima Galile bɔxi!» ⁵³ Na xanbi, kankan naxa siga a xɔnyi.

8

Gine yene la makiitife

¹ Isa naxa siga Oliwi geya ma. ² Kuye to iba, a naxa siga hɔrɔmɔbanxi. Nama to fa a yire, a naxa dɔxɔ, a so e kawandife.

³ Seriye karamɔxɔe nun Farisenie fan naxa fa gine nde ra, e naxan suxuxi a na yene rabafe. E naxa a ti mixi birin ya i, ⁴ e a fala Isa be, «Karamɔxɔ, muxu yi gine suxuxi yene nan xun. ⁵ Seriye ki ma, Annabi Munsa muxu yamarixi ne muxu xa yi gine mooli magɔnɔ geme ra han a faxa. I tan a toxi di?»

⁶ E nu na gantanyi nan tefe a be na maxɔrinyi ra, a xa fe nde fala, e nɔma a kalamude naxan ma. Isa naxa a igoro, a nu fa sebeli ti bɔxi ma a belexesole ra. ⁷ E to dɔxɔ a ra, a naxa keli, a a fala e be, «Yunubi mu na naxan ma wo ya ma, na singe xa yi gine gɔnɔ.» ⁸ A man naxa a igoro, a nu fa sebeli ti bɔxi ma. ⁹ E to a xa wɔyenyi me, e birin naxa siga keren keren, fɔlofe forie

ma. Gine gbansan to lu Isa ya i, ¹⁰ Isa naxa keli, a gine maxorin, «Naxee fa i ra, e na minden? Mixi yo mu lu naxan i makiitima?» ¹¹ Gine naxa a yaabi, «N marigi, mixi yo mu lu.» Isa naxa a fala a be, «Awa, n fan mu i makiitima. Siga, i naxa yunubi raba sɔnɔn.»

Isa nan na duniya naiyalanyi ra

¹² Isa man naxa wɔyɛnyi tongo, a a masen nama be, «N tan nan na duniya naiyalanyi ra. Naxan na bira n fɔxɔ ra, a mu jɛrema dimi kui muku. Kisi naiyalanyi nan yanbama na kanyi be.» ¹³ Na kui, Farisenie naxa a fala a be, «I na i yete kan nan seede bafe. I xa seedeɔɔya mu findixi nɔndi ra.» ¹⁴ Isa naxa e yaabi, «Hali n seede ba n yete be, n ma seedeɔɔya findixi nɔndi nan na, barima n a kolon n kelixi dennaxe, n man a kolon n sigafe dennaxe. Kɔnɔ wo tan mu n kelide kolon, wo mu n sigade fan kolon. ¹⁵ Wo tan mixi makiitima adama xaxili nan na. N tan mu mixi yo makiitima. ¹⁶ Kɔnɔ xa n sa mixi makiitima, n ma kiiti findima nɔndi nan na, barima n keren xa mu a ra. N tan nun Baba Ala nan a ra, a tan naxan n xɛxi. ¹⁷ A seɓexi wo xa seriye Kitaabui kui, a xa mixi firin xa seedeɔɔya baxi lan e bore ma, na xa suxu nɔndi ra. ¹⁸ N tan nan na n yete seede ra. Baba Ala fan, a tan naxan n xɛxi, a fan seedeɔɔya bama n ma fe ra.» ¹⁹ E naxa Isa maxorin, «I baba na minden?» A naxa e yaabi, «Wo mu n kolon, wo mu n Baba fan kolon. Xa wo n kolon ne nu, wo n Baba fan kolonma ne nu.» ²⁰ Isa yi masenyi ti hɔrɔmɔbanxi, hadiya sase yire ne, kɔnɔ mixi

yo mu a suxu, barima a xa waxati mu nu a lixi sinden.

Isa findixi Ala xa Xεera nan na

²¹ Isa man naxa a masen e be, «N fama ne sigade. Wo n fenma ne, konɔ wo lɔema ne wo xa yunubie xa fe ra. N sigama dennaxe, wo tan mu nɔma sigade naa.» ²² Yuwifi kuntigie naxa a fala e bore tagi, «Pe, a to a falama, a a sigama dennaxe, won tan mu nɔma sigade naa, a waxi a yete nan faxafe ba?» ²³ Isa naxa a masen e be, «Duniɲa mixie nan na wo ra. Konɔ n tan kelixi koore ne. Wo xɔnyi findixi yi duniɲa nan na, konɔ n tan xɔnyi mu a ra. ²⁴ N a falaxi wo be na nan ma, a wo lɔema ne wo xa yunubie xa fe ra. Xa wo mu la a ra, a n tan nan na naxan na abadan, wo faxama ne wo xa yunubie na wo ma.» ²⁵ E naxa a maxɔrin, «I findixi nde ra?» Isa naxa e yaabi, «Kabi a fɔle, n na falama wo be. ²⁶ Marakɔrɔsi gbegebe nan n yi ra wo tan mabiri, naxan findima kiiti xɔrɔxɔe ra wo be. Nɔndi fale nan n Xεema ra. N naxan mexi a ra, n na nan falama duniɲa be.» ²⁷ E mu a fahaamu a Isa nu woyenfe e be Baba Ala nan ma fe ra. ²⁸ Na kui, Isa naxa a masen e be, «Wo na Adama xa Di rate wuri kon na temui naxe, wo a kolonma ne, a n tan nan na naxan na abadan, n man mu fefe rabama n yete ra, n mu fefe falama fo n Baba na naxan masen n be. ²⁹ N tan nun n Xεema nan a ra. A mu n nabɛɲinxi, barima n a waxɔnfe nan nabama temui birin.» ³⁰ Isa to nu yi fee masenma, mixi gbegebe naxa danxaniya a ma.

Ibrahimaxa xa die nun Ibulisa xa die

³¹ Na kui, Isa naxa a masen Yuwifie be naxee nu bara danxaniya a ma, «Xa wo lu n xui rabatu ra, wo findixi n foxirabiree yati nan na. ³² Wo na nondi kolon, a wo xoreyama ne.» ³³ E naxa a yaabi, «Annabi Iburahima bɔnsɔɛ nan na muxu ra. Han to, muxu tan mu nu findi mixi yo xa konyie ra! Munfe ra i a falaxi a muxu xoreyama ne?» ³⁴ Isa naxa a fala e be, «N xa nondi fala wo be, mixi naxan yunubi rabama a bara lu yunubi xa konyiya kui. ³⁵ Mixi xa konyi mu luma foxɔɛ ra abadan. Kɔnɔ mixi xa di tan, a xɔnyi nan na foxɔɛ ra abadan. ³⁶ Na kui, xa Ala xa Di wo xoreya, a lima wo xoreya nan yati sɔtɔxi.»

³⁷ «N a kolon tan, a Iburahima bɔnsɔɛ nan na wo ra, kɔnɔ wo katafe n faxade ne wo to tondixi n ma masenyi ra. ³⁸ N tan bara naxan to Baba Ala ra, n na nan falama. Wo fan bara naxan me wo baba ra, wo na nan nabama.» ³⁹ E naxa a yaabi, «Annabi Iburahima nan na muxu baba ra.» Isa naxa a masen e be, «Xa Iburahima xa die nan yati wo ra nu, wo luma Iburahima foxi nan naba ra nu. ⁴⁰ Kɔnɔ wo tan na katafe n faxade, n tan naxan nondi falama wo be n naxan mexi Ala ra. Iburahima wali ki mu lanxi na ma. ⁴¹ Wo na wo baba nan foxi rabafe.» E naxa a fala a be, «Yene die xa mu na muxu tan na de! Ala keren nan na muxu Baba ra.» ⁴² Isa naxa a masen e be, «Xa Ala nan wo Baba ra nu, wo n xanuma ne nu, barima n to na wo ya ma be, n kelixi Ala nan ma. N mu faxi n yete xa ra, a tan nan n xeexi. ⁴³ Munfe ra wo mu n xui fahaamuma? Wo mu noxi n ma masenyi ramede. ⁴⁴ Wo tan baba findixi Ibulisa nan na, a xoli man wo ma wo xa a tan nan sago raba. Kabi a fole, faxeti nan a ra. A mu tinma

nɔndi ra, barima nɔndi yo mu na a xa fe kui. A to wule falama, a a yete xui nan yati falafe, barima wule fale nan a ra naxan findixi wule birin baba ra. ⁴⁵ Kɔnɔ n tan to nɔndi nan falama, wo mu lama n na. ⁴⁶ Nde nɔma n kalamude yunubi ma? Xa n nɔndi nan falama, munfe ra wo mu laxi n na? ⁴⁷ Mixi naxan kelixi Ala ma, na Ala xui mɛma. Na kui, wo tan mu a mɛma barima wo mu kelixi Ala ma.»

⁴⁸ Yuwifi kuntigie naxa a fala, «Nɔndi na muxu bɛ. Samarika jinne kanyi nan i tan na.» ⁴⁹ Isa naxa e yaabi, «Ninne mu n tan fɔxɔ ra. N tan n Baba nan binyama, kɔnɔ wo tan n yelebuma. ⁵⁰ N mu n yete igboma. Ala nan n ma fe itema. Kiiti birin na a tan nan yi ra. ⁵¹ N xa a fala wo bɛ a nɔndi ki ma, xa naxan yo n xui suxu, na kanyi mu saya kolonma abadan.»

⁵² Yuwifie naxa a fala a bɛ, «Muxu bara gɛ a kolonde fa a jinne nan na i fɔxɔ ra. Iburahima nun namijɔnmɛe birin laaxira nɛ, kɔnɔ i tan naxɛ, «Xa naxan yo n xui suxu, a kanyi mu saya kolonma abadan.» ⁵³ Pe, muxu benba Iburahima to fa laaxira nɛ, i tan dangi a ra? Namijɔnmɛe fan laaxira nɛ. I tan fa i yete findixi nde ra?» ⁵⁴ Isa naxa e yaabi, «Xa n tan nan n yete matɔxɔma, matɔxɔɛ fufafu nan na ki. N Baba nan n ma fe itexi, wo naxan ma, a wo Marigi Ala! ⁵⁵ Wo mu a tan Ala kolon, kɔnɔ n tan a kolon. Xa n a fala, a n mu a kolon, n bara findi wule fale ra, alɔ wo tan. N tan Ala kolon, n man a xa masenyi rabatuma. ⁵⁶ Wo benba Iburahima sɛɛwa nɛ n fa lɔxɔɛ tofe ra. A a to nɛ yati, a jɛlexin.» ⁵⁷ Yuwifi kuntigie naxa a yaabi, «Hali jɛ tongo suuli, i mu nu a sɔtɔ sinden. Munse a niyaxi i xa a fala a

i tan bara Iburahima to?» ⁵⁸ Isa naxa a masen e be, «N xa a fala wo be a nɔndi ki ma, beenun Iburahima xa bari, n tan na.» ⁵⁹ E naxa gemɛɛ tongo keren na, e xa a magoɔ na masenyi xa fe ra, kɔɔɔ Isa naxa a nɔxun, a mini hɔrɔmɔbanxi kui.

9

Isa dɔnxui ya rabɔɔfe

¹ Isa to nu kira xɔn, a naxa dɔnxui nde to naxan barixi dɔnxuya kui. ² A fɔxirabirɛɛ naxa a maxɔrin, «Karamɔxɔ, nde xa yunubi a niyaxi yi xemɛ xa bari a dɔnxuxi, a tan ka a barimixie?»

³ Isa naxa e yaabi, «A xa yunubi mu a ra, a barimixie fan gbe mu a ra. A rabaxi nɛ alako Ala xa wali xa makenen a xa fe kui. ⁴ Fanni kuye ibaxi, fo won xa n Xɛɛma xa wali raba, barima kɔɛ na fafe. A na so, mixi mu nɔma walide sɔnɔn. ⁵ N to na duniɔa ma yi ki, n tan nan na duniɔa naiyalanyi ra.»

⁶ A na fala xanbi, Isa naxa dɛye bɔxun bɔxi, a bende yogon a ra. A naxa na maso dɔnxui ya ma, ⁷ a fa a fala a be, «Sa i ya raxa Silɔmu ye yire.» Na Silɔmu xili nan falaxi e xa xui, «Xɛɛra». Na kui, dɔnxui naxa sa a ya raxa, a gbilen, a ya se toma.

⁸ A dɔxɔbooree nun naxee nu darixi a to ra kule matide, e naxa a fala, «Yi xemɛ xa mu nu dɔxɔma be, a nu kule mati?» ⁹ Ndee naxɛ, «Iyo, a tan nan a ra.» Gbetɛɛ naxɛ, «Ade, e maniyaxi nɛ.» Kɔɔɔ a tan xemɛ naxa wɔyɛn e be, a a fala, «N tan nan yati a ra!» ¹⁰ Na kui, e naxa a maxɔrin, «I ya fa rabɔɔxi di?» ¹¹ A naxa e yaabi, «Xemɛ naxan xili falama Isa, na

nan bende yogon deye ra, a a sa n ya ma, a fa a fala n be, «Sa i ya raxa Silomu ye yire.» Na kui, n to sa n ya raxa, n naxa se to.» ¹² E naxa fa a maxorin, «Yi xeme na minden?» A naxa e yaabi, «N mu a kolon.»

¹³ E naxa donxui rayalanxi xanin Farisenie yire. ¹⁴ Isa deye masunbuxi bende ra loxo naxe, a donxui ya raboo, malabu loxo nan nu a ra. ¹⁵ Na kui, Farisenie fan naxa so a maxorinfe, a ya rabooxi ki naxe. A naxa e yaabi, «A bende yogonxi nan sa n ya ma, n e raxa, e se to.» ¹⁶ Fariseni ndee naxa a fala, «Yi xeme Isa, a mu kelixi Ala xa ma, barima a mu malabu loxo seriye rabatuma.» Kono gbete nu a falama, «Yunubitoe noma yi kaabanako moolie rabade?» Na kui, Farisenie mu nu lanxi e bore ma. ¹⁷ E man naxa donxui rayalanxi maxorin, «A to i tan nan ya rabooxi, I tan a xa fe toxi di?» A naxa e yaabi, «Namiponme nan a ra.»

¹⁸ Yuwifi kuntigie nu siikexi na donxui xa fe ra. E mu nu a kolon xa donxui yati yati nan nu a ra. Na kui, e naxa a barimixie xili, ¹⁹ e e maxorin, «Wo xa di nan ya, wo naxan ma a a donxuxi nan barixi? A ya fa rabooxi di?» ²⁰ A barimixie naxa e yaabi, «Muxu a kolon, a muxu xa di nan a ra. Muxu man a kolon, a a barixi donxuya nan kui. ²¹ Kono a ya fa rabooxi ki naxe, muxu mu na tan kolon. Muxu man mu a kolon mixi yo na rabaxi a be. Wo a tan nan maxorin. Dimedi xa mu a ra, a yete a xa dentege sama.» ²² A xa mixie na yaabi ti ne, barima e nu gaaxuxi Yuwifi kuntigie ya ra. Nee nu bara lan a ma a mixi yo naxan na a fala Isa Ala xa Mixi Sugandixi nan a ra, e xa tonyi

dɔxɔ na kanyi ma a naxa so salide kui. ²³ Na nan a niya a barimixie naxa a fala, «Dimedi xa mu a ra, wo a tan nan maxɔrin.»

²⁴ Na kui, Farisenie naxa na dɔnxui rayalanxi xili a firin nde, e a fala a bɛ, «I i kali Ala ra, i nɔndi fala. Muxu tan a kolon a yunubitɔɛ nan na na xeme ra.» ²⁵ A naxa e yaabi, «Xa yunubitɔɛ nan a ra, n tan mu a kolon. Kɔnɔ n fe keren tan kolon: N nu dɔnxuxi nɛ, kɔnɔ n ya bara fa se to.»

²⁶ E man naxa a maxɔrin, «A munse raba i ra? A i ya rabɔɔxi di?» ²⁷ A naxa e yaabi, «N jan bara na fala wo bɛ, kɔnɔ wo mu tin n xui ramede. Wo man fa wama n xa gbilen a ma munfe ra? Ka wo fan waxi findife a fɔxirabireɛ nan na?» ²⁸ E naxa a konbi, e a fala a bɛ, «I tan nan findixi a fɔxirabire ra! Annabi Munsɔ fɔxirabireɛ nan na muxu tan na! ²⁹ Muxu a kolon tan, a Ala wɔyɛn nɛ Annabi Munsɔ bɛ, kɔnɔ yi xeme Isa tan, muxu mu a kelide kolon.» ³⁰ Xeme naxa e yaabi, «Fe makaabaxi nan ya! A bara n ya rabɔɔ, kɔnɔ wo tan mu a kelide kolon! ³¹ Won a kolon tan, a Ala mu yunubitɔɛ xa duba tongoma. Naxan gaaxuma a ya ra, a a sago raba, a na nan xa maxandi suxuma. ³² Dunɔja birin a kolon mixi mu nɔma dɔnxui ya rabɔɔde naxan barixi dɔnxuya kui. ³³ Xa yi xeme mu kelixi Ala xa ma nu, a mu nɔma fefe rabade.» ³⁴ E naxa a yaabi, «I tan naxan barixi yunubi kui, i waxi findife muxu karamɔxɔ ra?» E naxa fa a kerɔ salide.

³⁵ Isa to a mɛ, a e bara a kerɔ salide, a naxa sa a fen, a a maxɔrin, «I danxaniyaxi Adama xa Di ma?» ³⁶ A naxa a yaabi, «Marigi, a fala n bɛ mixi naxan a ra, alako n xa danxaniya a ma.» ³⁷ Isa naxa a fala a bɛ, «I jan bara a to. A tan nan

man wøyenfe i be yi ki.» ³⁸ A naxa a fala Isa be, «Marigi, n bara danxaniya.» A fa a suyidi a be. ³⁹ Isa naxa a masen, «N faxi yi dunija ma mixie makiitife nan ma, alako dōnxui xa se to, ya kanyi xa dōnxu.» ⁴⁰ Fariseni naxee nu na naa, e naxa a xui me, e a maxōrin, «Pe, dōnxui nan na muxu fan na?» ⁴¹ Isa naxa a masen e be, «Xa dōnxui nan na wo ra nu, yunubi mu luma wo ma. Kōnō wo to a falama, a wo ya fan, wo xa yunubi bara lu wo ma.»

10

Xuruse demadonyi xa taalie

¹ «N xa nōndi fala wo be, muḡeti nun suute mu soma gōore naade ra. E tuganma ne sansanyi xun ma. ² Naxan soma gōore naade ra, na nan findixi xuruse demadonyi ra. ³ Naade kantama nan naade rabima a be. A na wøyen xurusee ra, e birin bira a fōxō ra. A kankan xili a xili ra, e birin mini tande. ⁴ A na a gbe birin namini, a sa tima e ya ra ne, e fan bira a fōxō ra, barima e a xui kolon. ⁵ Xa mixi gbete na a ra e mu naxan kolon, e mu birama a fōxō ra muku. E e gima ne na tan ya ra, barima e mu a xui kolon.» ⁶ Isa naxa na taali wøyenyi fala e be, kōnō e mu a xa masenyi fahaamu.

⁷ Na kui, Isa man naxa a masen, «N xa a fala wo be a nōndi ki ma, n tan nan na yexeee xa naade ra. ⁸ Naxee singe fa n be, muḡetie nun suutee nan na e birin na. Yexeee mu e tan xui rame. ⁹ N tan nan na gōore naade ra. Naxan yo na so n saabui ra, a kanyi kisima ne, a nu so, a nu mini, a nu baloe sōto. ¹⁰ Muḡeti tan mu fama

fefe ma bafe muƣe tide, faxe tide, nun kasare sade. N tan faxi ne, alako mixie xa kisi soƣo, e xa dunijeigiri xa fan a fanyi ra.»

¹¹ «N misaalixi xuruse kantama fanyi nan na, naxan mu tondima faxade a xa xuruse kante kui. ¹² Walike nan a gima wula bare ya ra, barima xurusee mu findixi a gbe ra, a boƣe mu na e kantafe ra. A xurusee rabeƣinma ne, wula bare ndee faxesa, a ndee rayensen ye. ¹³ Walike mu a ƣengi sama xurusee xa fe xon. ¹⁴ N tan misaalixi xuruse kante fanyi nan na. Xurusee kante nun a xa xurusee, e e bore kolon, ¹⁵ alɔ n tan nun Baba Ala muxu muxu bore kolonxi ki naxe. N fan bara tin faxade n ma xurusee be.»

¹⁶ «Yeƣee gbete fan na n be naxee mu na yi goore kui. Fo n xa fa ne nee fan na. E fan n xui ramema ne, yeƣee birin findi goore keren na, xuruse demadonyi keren be. ¹⁷ Na nan a toxi Baba Ala n xanuxi, barima n nan n nii fima, alako n man xa a rasuxu. ¹⁸ Mixi xa mu n tan nii bama de, n tan yete yati a fima. Noe na n be, n xa n nii fi. Noe man na n be, n xa gbilen a rasuxu ra. N Baba n yamarixi na nan na.»

¹⁹ Yuwifie man mu nu lanxi e bore ma na masenyi xa fe ra. ²⁰ Mixi gbegebe nu a falafe ne, «Ninne nan na yi foƣo ra. A bara daxu. Wo wo tuli matima a ra munfe ra?» ²¹ Koƣo booree nu e yaabima, «Ninne na mixi naxan foƣo ra, a mu woƣenma yi mooli ra de! Ka pinne no ma donxui ya rabode?»

Yuwifie xa danxaniyatareja

²² Xinbeli temui to nu a ra, Darisalamukae nu na Hoƣomobanxi Rabi Sali nan nabafe. ²³ Isa

nu nerefɛ hɔrɔmɔbanxi yire nde, dennaxɛ xili «Mangɛ Sulemani xa buntunyi.» ²⁴ Yuwifɛ naxa Isa rabilin menni, e a fala a bɛ, «I siikɛ bama muxu ma mun tɛmui? Xa i tan nan findixi Ala xa Mixi Sugandixi ra, a fala muxu bɛ a fiixɛ ra.» ²⁵ Isa naxa e yaabi, «N jan bara a fala wo bɛ, kɔnɔ wo mu laxi n na. N fe naxee rabama n Baba xili ra, nee nan findixi seedeɲɔɔya ra n ma fe ra. ²⁶ Kɔnɔ wo mu danxaniyaxi, barima n ma yɛxɛɛɛ xa mu wo ra. ²⁷ N gbɛ yɛxɛɛɛ tan n xui mɛma, n e kolon, e birama n fɔxɔ ra. ²⁸ N tan abadan kisi nan fima e ma. E mu lɔɛma abadan, sese man mu e bama n yi ra. ²⁹ N Baba, a tan naxan e so n yi ra, a dangi birin na. Sese mu nɔma e bade a tan Baba Ala yi ra. ³⁰ N tan nun Baba Ala, muxu birin keren.»

³¹ Yuwifɛ man naxa gɛmɛ tongo, e xa Isa magɔnɔ a faxa xili ma, ³² kɔnɔ a naxa a fala e bɛ, «N bara wali fanyi gbegbe raba wo ya xɔri, naxee fatanxi Baba Ala ma. Wo a fala n bɛ ba, wo fa waxi n faxafe n ma wali fanyi mundun ma?» ³³ E naxa a yaabi, «Muxu mu i magɔnɔfɛ xɛ i xa wali fanyi nde xa ma. Muxu i magɔnɔma i to Ala rasɔfɛ. I tan ibunadama waxi i yetɛ findifɛ Ala ra!» ³⁴ Isa naxa e yaabi, «A mu seɓɛxi xɛ wo xa seriye Kitaabui kui, a Ala a masen nɛ, «N tan Ala bara a fala, alae nan wo ra»? ³⁵ Kitaabui xui tan mu kanama. A xa masenyi faxi naxee ma, Ala bara e xili fala, «alae». ³⁶ N bara a fala Ala xa Di nan n na, kɔnɔ a mu lanma wo xa a fala n bara Ala rasɔɔ, barima Baba Ala n tan nan sugandixi, a n xɛɛ dunɪɲa ma. ³⁷ Xa n mu n Baba xa walie xa rabama, wo naxa la n na. ³⁸ Kɔnɔ xa n a raba,

wo xa la na wali ra, hali wo mu la n tan na. Wo xa la n ma wali ra, alako wo xa a kolon a Baba Ala na n i, n fan na Baba Ala i.» ³⁹ Isa to na fala, mixie man naxa kata a suxude, kɔnɔ a naxa mini e belexe.

⁴⁰ Isa naxa gbilen Yuruden naakiri ma, a lu menni, Yaya mixie xunxa ye xɔɔra fɔlɔ dennaxe.

⁴¹ Mixi gbege naxa siga a yire, e nu a fala e bore be, «Annabi Yaya tan mu tɔnxuma makaabaxi yo raba, kɔnɔ a naxan birin masen yi xeme xa fe ra, a birin findixi nɔndi nan na.» ⁴² Mennika gbege naxa danxaniya Isa ma.

11

Lasaru rakelife faxe ma

¹ Xeme nde nu furaxi Betani naxan xili Lasaru. A maaginee fan nu sabatixi naa, Mariyama nun Marata. ² Mariyama nan labunde ture sa Marigi sanyie ma, a fa e mafuruku a xunxexe ra. A tan nan maaxeme findi Lasaru ra, naxan nu furaxi.

³ Na kui, Lasaru maaginee naxa xera xee Isa ma, a xa sa a fala a be, «Marigi, i xanuntenyi furaxi.»

⁴ Isa to a me, a naxa a masen, «Yi fure mu sa rajɔnma faxe xa ma, a fama Ala xa nɔre nan makenende, alako Ala xa Di fan xa matɔxɔe sɔtɔ a saabui ra.»

⁵ Isa nu Marata nun Mariyama nun e maaxeme Lasaru xanuxi ki fanyi. ⁶ A to Lasaru furafe me, a mu siga dede, a naxa lu naa xi firin man.

⁷ Na xanbi, a naxa a fala a foxirabiree be, «Won xa gbilen Yudaya bɔxi ma.» ⁸ A foxirabiree naxa a fala, «Karamɔxɔ, Yuwifie kataxi i faxade dennaxe ya, i tan gbilenfe menni ne?»

⁹ Isa naxa

e yaabi, «Waxati fu nun firin xa mu na fæɛɛn keren kui? Xa naxan yo a ɲɛɛma yanyi ra, a mu a sanyi radinma barima yi dunija naiyalanyi yanbama a bɛ. ¹⁰ Kɔnɔ xa naxan yo a ɲɛɛma kɔɛ ra, a a sanyi radinma nɛ, barima naiyalanyi yo mu a bɛ.»

¹¹ A na fala xanbi, Isa man naxa a masen, «Won xanuntenyi Lasaru bara xi, kɔnɔ n sigafe a raxunude.» ¹² A fɔxirabirɛɛ naxa a fala a bɛ, «Marigi, xa a na xife, a yalanma nɛ.» ¹³ Isa to Lasaru xife fala, a nu a faxafe nan ma, kɔnɔ a fɔxirabirɛɛ tan ɲɔxɔ a ma, a a nu malabui xi xɔli nan ma. ¹⁴ Na kui, Isa naxa wɔyɛn e bɛ a fiixɛ ra, «Lasaru bara laaxira ¹⁵ kɔnɔ na rabafe n xanbi, a bara findi sɛɛwɛ ra n bɛ, barima a xɔli n ma wo xa danxaniya sɔtɔ yi fe kui. Yakɔsi, won xa siga a yire.» ¹⁶ Na tɛmɔi Tomasi, a nu falama naxan bɛ «Guli», a naxa a fala Isa fɔxirabirɛ booree bɛ, «Won birin xɛɛ, won nun karamɔxɔ birin xa faxes!»

¹⁷ Isa to so naa, a naxa a li Lasaru fure bara xi naani raba gaburi kui. ¹⁸ Kilo saxan ɲɔndɔn nan nu na Betani nun Darisalamu tagi. E to makɔɛ, ¹⁹ Yuwifɛ gɛgɛbe nu bara fa Marata nun Mariyama xɔnyi, e maaxɛmɛ ɲɔnfɛ kunfa bade. ²⁰ Marata to Isa fafɛ mɛ, a naxa sa a ralan, kɔnɔ Mariyama tan dɔxɔxi naxa lu banxi. ²¹ Marata naxa a fala Isa bɛ, «Marigi, xa i nu na be nu, n maaxɛmɛ mu faxama nu. ²² Kɔnɔ hali yakɔsi, n a kolon a i na fefe maxɔrin Ala ma, a a rabama nɛ i bɛ.» ²³ Isa naxa a fala a bɛ, «I xunya kelima nɛ faxɛ ma.» ²⁴ Marata naxa a yaabi, «N a kolon tan, a kelima nɛ faxɛ ma dunija rapɔnyi, faxamixie

kelima temui naxe.» ²⁵ Isa naxa a masen a be, «N tan nan na marakeli nun kisi ra. Naxan na danxaniya n ma, a kisima ne, hali a faxa. ²⁶ Naxan yo baloxi, a danxaniyaxi n ma, na kanyi mu loema abadan. I laxi na ra?» ²⁷ A naxa a yaabi, «Iyo, Marigi! N laxi a ra a i tan nan na Ala xa Mixi Sugandixi ra, Ala xa Di, naxan lan a xa fa dunjia ma.»

²⁸ Marata na fala xanbi, a naxa siga a xunya Mariyama foxo ra, a a fala a be e doroma, «Karamoxo bara fa, a na i xilife.» ²⁹ Mariyama to a me, a naxa keli keren na, a siga Isa ralande. ³⁰ Na temui, Isa mu nu soxi taa kui. Marata a li dennaxe, a nu na menni ne sinden. ³¹ Yuwifi naxee fahi kunfa bade, naxee nu na Mariyama fe ma banxi kui, e to a to keli ra mafuren na, e naxa bira a foxo ra tandu. E joxo a ma a a na sigafe gaburi yire ne, a xa sa wa naa.

³² Mariyama to Isa yire li, a fefe a to, a naxa suyidi a be, a a fala, «Marigi, xa i nu na be nu, n maaxeme mu faxama nu!» ³³ Isa to Mariyama to, a na wafe, Yuwifi naxee nu na a foxo ra, nee fan wafe, a naxa sunnun, a boje naxa rapaaxu a ma. ³⁴ A naxa maxorinyi ti, «Wo a ragataxi minden?» E naxa a yaabi, «Marigi, fa, muxu xa na masen i be.» ³⁵ Isa naxa wa. ³⁶ Na kui, Yuwifie naxa a fala, «A mato, Lasaru nu rafanxi a ma ki naxe!» ³⁷ Kono ndee e ya ma, e naxa a fala, «Pe, yi naxan donxui ya raboo, a mu nu noma Lasaru ratangade faxe ma xe?»

³⁸ Isa boje man naxa rapaaxu a ma. A naxa siga gaburi yire. Fonme nde nan nu a ra, geme belebele doxoxi na de ra. ³⁹ Isa naxa a fala, «Wo

gεmε ba naa.» Marata, faxamixi maagine, a naxa a fala, «Marigi, a xa maragate xi naani nan to! A a lima a fure xiri bara mini yi waxati ma.»
⁴⁰ Isa naxa a fala a bε, «N mu a fala xε i bε, a xa i danxaniya, i Ala senbe makaabaxi toma ne?»
⁴¹ Na kui, e naxa gεmε ba fɔnme gaburi de ma. Isa naxa a ya rate koore, a a fala, «N Baba Ala, n bara i tantu i to n xui ramexi. ⁴² N tan jan a kolon, i n xui ramema temui birin, kɔnɔ n na falaxi jama nan ma fe ra naxee tixi be, e xa la a ra a i tan nan n xεexi.»
⁴³ A na fala xanbi, Isa naxa a xui ite senbe ra, a a fala, «Lasaru, mini!»
⁴⁴ A tan faxamixi naxa mini a sanyie nun a belexεe maxirixi kasange kui, a yatagi man makunfukunfuxi dugi gbete fan na. Isa naxa a fala mixie bε, «Wo kasange ba a ma, wo a mafulun, a xa nɔ a jεrede.»

*Yuwifi kuntigie nate tongofe Isa faxafe ra
 (Matiyu 26:1-5, Maraki 14:1-2, Luki 22:1)*

⁴⁵ Yuwifi naxee nu bara fa Mariyama yire, e Isa xa kaabanako to, e gbegbe naxa danxaniya a ma.
⁴⁶ Kɔnɔ ndee naxa sa dentege sa Farisenie bε, Isa fe naxan nabaxi. ⁴⁷ Na kui, serexedube kuntigie nun Farisenie naxa Yuwifie xa kiitisa xungbee malan. E naxa a fala, «Won munse rabama? Yi xεmε na kaabanako gbegbe nan nabafe. ⁴⁸ Xa won a lu a yete yi, birin danxaniyama ne a ma, Romakae fan fama won ma hɔrɔmɔbanxi kanade, e won si sɔntɔ!»
⁴⁹ E xa serexedube kuntigi Kayafa, naxan nu na e xunyi ra na waxati, a naxa a fala e bε, «Wo tan mu sese kolon yi fe kui. ⁵⁰ Ka wo mu a fahaamuxi a mixi keren

faxafe pama be, na nan fan wo be, dine won si birin xa sonto?»

⁵¹ Kayafa xa na woyenyi mu fatan a tan yete xa ra. A to nu findixi na waxati serexedube kuntigie xunyi ra, Ala nan na masenyi fi a ma, a Isa nu fafe faxade Isirayila pama be. ⁵² Kono na man mu raba Isirayilakae gbansan xa be. Isa nu fafe faxade ne alako Ala xa a xa die fan malan, naxee rayensenxi yire birin, a xa e birin findi pama keren na.

⁵³ Na kui, kabi na malanyi loxo, Yuwifi kuntigie naxa nate tongo Isa faxafe ra. ⁵⁴ Na nan a ra Isa mu no minide kene ma sono. A tan nun a foxirabirere naxa keli naa, e siga Efirami taa kui gbengberenyi fe ma.

⁵⁵ Yuwifie xa Sayamaleke Dangi Sali to nu bara makore, mixi gbege naxa keli daaxae tefe ra Darisalamu, e xa e yete raseniye beenun sali xa a li. ⁵⁶ E nu na Isa fenfe. E naxa e bore maxorin horomobanxi tete kui, «Wo xa manoxunyi ma, Isa fama salide, ka a mu fama?» ⁵⁷ Serexedube kuntigie nun Farisenie nu bara yaamari fi, a mixi yo naxan na Isa to, na kanyi xa a fala e be alako e xa a suxu.

12

Mariyama labunde ture masofe Isa sanyi ma

¹ Xi senni beenun Sayamaleke Dangi Sali xa a li, Isa naxa siga Betani, Lasaru xonyi, a nu bara naxan nakeli faxe ma. ² E naxa donse fanyi yailan, e fa pama xili, e xa e dege yire keren Isa xa binye bun ma. Marata nu donse itaxunma mixie ma, Lasaru nun Isa naxa lu tebili ra.

³ Mariyama naxa sa narada labunde ture litiri tagi tongo. Narada tinsexi nan nu a ra, naxan sare xoxoxo ki fanyi. A naxa a maso Isa sanyie ma, a e mafuruku a xunsexe ra. Labunde ture xiri naxa din banxi birin na. ⁴ Yudasí Isikariyoti, Isa foxirabire naxan nu fama a yanfade, a naxa a fala, ⁵ «A nu lanma yi labunde xa mati kobiri kole keme saxan na, a fi setaree ma.» ⁶ A yi fala ne barima a tan nan nu Isa foxirabiree xa kobiri ragatama, a nu fa nde muja. Setaree xa fe mu nu na a boje kui feo! ⁷ Na kui, Isa naxa a fala, «Gbilen Mariyama foxo ra. Yi nu ragataxi a yi ra ne, n ma maragate nan ma fe ra. ⁸ Setaree luma ne wo ya ma temui birin, konon tan mu luma wo ya ma abadan xe.»

⁹ E to a me a Isa bara fa Betani, Yuwifie jama gbegbe fan naxa siga. E mu siga Isa xa fe gbansan xa ma. E nu wama Lasaru fan tofe, Isa naxan nakeli faxe ma. ¹⁰ Na kui, serexedube kuntigie naxa nate tongo e xa Lasaru fan faxes, ¹¹ barima Yuwifie gbegbe nu gbilenfe e foxo ra a tan nan ma fe ra, e nu fa danxaniya Isa ma.

Isa sofe Darisalamu

¹² Na kuye iba, jama gbegbe naxan nu faxi Sayamaleke Dangi Sali rabade, e naxa a me a Isa na fafe Darisalamu. ¹³ E naxa tugi fensee tongo, e siga a ralande e xui ite ra, «Tantui na won Nakisima be! Baraka na a be naxan fafe Marigi xili ra, Isirayila mange!»

¹⁴ Isa naxa sofale lanma nde soto, a doko a fari, alo a sebexi Kitaabui kui ki naxe,

¹⁵ «Siyonikae, wo naxa gaaxu.

Wo xa mangε na fafe,

a dɔxɔxi sofale fari.»

¹⁶ Na waxati Isa fɔxirabirεε mu fahaamui sɔtɔ na fe ma, kɔnɔ Isa to keli faxε ma, e naxa ratu Kitaabui seбели ma naxan nu bara kamali na fe kui.

¹⁷ Nama naxan Lasaru to keli ra faxε ma, e naxa seede ba Isa бε. ¹⁸ Na nan a niya, nama naxa siga a ralande, barima e nu bara na tɔnxuma makaabaxi xa fe mε. ¹⁹ Na kui, Farisenie naxa a fala e bore бε, «Wo bara a to, won mu nɔma sese ra. Dunija birin bara bira a fɔxɔ ra!»

Isa a xa faxε xa fe masenfe

²⁰ Girɛki mixi ndee fan nu bara te sali rabade Darisalamu, e xa sa Ala batu. ²¹ E naxa fa Filipu xɔn, naxan keli Betesayida, Galile bɔxi ma, e a fala a бε, «N ba, muxu wama Isa tofe.» ²² Filipu naxa sa a fala Andire бε, e firin birin naxa siga e sa a fala Isa бε. ²³ Isa naxa e yaabi, «Waxati bara a li Adama xa Di xa xunnakeli xa makenɛn. ²⁴ N xa a fala wo бε a nɔndi ki ma, xa maale xɔri mu si, a mu dijε a yetε ma bɔxi bun, a luma na ki, a keren gbansan. Kɔnɔ xa a sa dijε a yetε ma bɔxi bun, a a bogi gbegbe nan naminima. ²⁵ Naxan gbakuma a yetε xa dunija fe ra, a lɔɛma nε. Naxan mu kankanma a yetε xa fe ma yi dunijεigiri kui, a abadan kisi nan sɔtɔma. ²⁶ Xa naxan yo wama n ma wali suxufe, a xa bira n fɔxɔ ra nε, n tan na lu dεdε, n ma walikε fan na naa. Xa naxan yo n ma wali suxu, Baba Ala a kanyi binyama nε.»

²⁷ «N boɓɓe tɔɔɔɔxi ne yi ki, kɔnɔ n fa munse falama? N xa a fala Baba Ala be a xa n natanga yi naxankate waxati ma? Ade, yi naxankate naxan fafe n lide, n faxi na nan yati ma. ²⁸ N Baba Ala, a niya i xili xa ite.» Isa to na fala, xui nde naxa keli koore ma, a a fala, «N bara a ite, n man gbilenma ne a ite ra.» ²⁹ Nama naxee nu tixi naa, e to a me, ndee naxa a fala a galanyi nan xui a ra, kɔnɔ gbete naxa a fala, «Maleke nan woyenxi a be!» ³⁰ Isa naxa a masen e be, «Na xui mu minixi n tan n ma fe xa ma, a minixi wo tan nan ma fe ma. ³¹ Yi dunija makiiti waxati bara a li. Mangeya fafe bade yi dunija nola yi ra. ³² Mixie na n nate wuri magalanbuxi kon na n faxafe ra, n mixi birin nafama ne n ma.» ³³ Isa a faxa ki masen na ki ne.

³⁴ Na kui, nama naxa a fala Isa be, «Muxu tan bara a me seriyɛ Kitaabui kui, a Ala xa Mixi Sugandixi buma abadan. Munfe ra i tan a falama a fo Adama xa Di xa rate? Nde findixi yi Adama xa Di ra?» ³⁵ Isa naxa e yaabi, «Ala xa naiyalanyi man luma ne wo ya ma dondoronti. Wo xa jere na naiyalanyi kui, alako dimi naxa wo terenna. Naxan jere ma dimi kui a mu a sigade toma. ³⁶ Naiyalanyi to yanbama wo be yi ki, wo xa la a ra ne, alako wo xa findi naiyalanyi xa die nan na.»

Nama danxaniyatare

Isa to ge na falade, a naxa siga, a sa a noxun e ma. ³⁷ A nu bara tonxuma makaabaxi gbegebe raba e ya xori, kɔnɔ na birin kui, e mu danxaniya a ma. ³⁸ Na raba ne alako Annabi Esayi xui xa kamali, a to a masen,

«Marigi, nde laxi masenyi ra, e bara naxan me
muxu ra?

Ala senbe bara makenen nde be?»

³⁹ Na kui, e mu no danxaniyade Isa ma, barima
Esayi a masen ne,

⁴⁰ «Ala bara e ya donxu,
a e xaxili balan,
alako e ya naxa fa se igbe,
e xaxili naxa fa fe kolon,
e naxa fa e bone rafindi n ma,
n xa e rayalan.»

⁴¹ Annabi Esayi na fala ne a to nu bara Isa xa
nore to. Na kui, a nu Isa xa fe nan falafe.

⁴² Kono na birin kui, hali kuntigie ya ma, e
gbegbe naxa la Isa ra. Kono e mu nu suusama
a falade kene ma barima e nu gaaxuxi Farisenie
ya ra, nee naxa fa tonyi donxo e ma, sofe ra salide
kui. ⁴³ Adamadie xa matoxoe sotofe nan nu rafan
e ma dangi Ala xa matoxoe ra.

Isa xa masenyi donxoe jama be

⁴⁴ Isa naxa a xui ite, a a fala, «Naxan na
danxaniya n ma, a mu danxaniyaxi n tan xa
ma, a danxaniyaxi n Xesema nan ma. ⁴⁵ Naxan
na n tan to, a bara n Xesema to. ⁴⁶ N to faxi
dunija, naiyalanyi nan n na, alako naxan yo
na danxaniya n ma, na kanyi naxa lu dimi kui
sonon. ⁴⁷ Xa naxan yo n xui me, kono a mu a
rabatu, n tan mu na kanyi makiitima, barima
n mu faxi dunija makiitide xe. N faxi dunija
rakiside ne. ⁴⁸ Naxan na tondi n na, a mu tin
n ma masenyi ra, na kanyi makiitima na na. N
masenyi naxan tima, na nan findima a makiitima
ra loxo donxoe. ⁴⁹ Barima n ma masenyi mu

fatnxi n tan xa ra. A fatnxi Baba Ala nan na, naxan n xεxi yaamari ra, a lanma n xa naxan fala, n xa naxan masen. ⁵⁰ N a kolon a xa sɛriyε findima kisi nan na, naxan mu jɔnma abadan. Na nan a ra, n fe masenma wo bε alɔ Baba Ala a masenxi ki naxε.»

13

Isa a fɔxirabirεε sanyi maxafe

¹ Beenun Sayamalekε Dangi Sali xa a li, Isa naxa a kolon a gbe mu nu luxi a xa keli dunija ma gbilenfe ra Baba Ala ma. A fɔxirabirεε a naxee sɔtɔ dunija ma, nee nu rafan a ma. Han a faxa tɛmɛi naxε, e xa xanunteya nu na a bε.

² Nunmare, e birin nu e dεgefe. Ibulisa jan nu bara so Simɔn Isikariyoti xa di Yudasi xaxili kui, a xa Isa yanfa. ³ Isa to nu a kolon a Baba Ala bara fe birin sa a sagoe, a man to a kolon a a kelixi Ala nan ma, a man gbilenfe a tan nan ma, ⁴ a naxa keli e dεgede, a a xa donma fari igoroe ba a ma, a fa dugi nde xiri a tagi. ⁵ A naxa ye sa paani kui, a fa so a fɔxirabirεε sanyie maxafe, a nu e mafuruku na dugi ra. ⁶ A to Simɔn Piyeri li, na naxa a fala a bε, «Marigi, i waxi nε i xa n tan sanyie maxa?» ⁷ Isa naxa a yaabi, «N naxan nabafe yi ki, i mu a fahaamuma yi waxati tan ma, kɔnɔ i fama nε a kui kolonde yare.» ⁸ Piyeri naxa a fala a bε, «Ade, i tan mu n sanyie maxama feo!» Isa naxa a yaabi, «Xa n mu i sanyie maxa, won mu luma fe keren sɔnɔn.» ⁹ Simɔn Piyeri naxa a fala a bε, «N Marigi, xa a na na ki nε, i naxa n sanyi gbansan xa maxa. I xa n bεlεxεε nun

n xunyi birin maxa.» ¹⁰ Isa naxa a yaabi, «Mixi naxan bara a maxa, a hayi mu na a fate maxafe ma bafe a sanyi ra. A jan bara seniyeñ feo! Wo seniyeñxi, kɔnɔ wo birin mu a ra.» ¹¹ A a fala ne a e birin mu seniyeñxi, barima a a foxirabire kolon naxan fama a yanfade.

¹² Isa to ge e sanyie maxade, a man naxa a xa donma fari igoroe ragoro a ma, a man a magoro e degede, a a fala e be, «N naxan nabaxi wo be yi ki, wo a fahaamuxi? ¹³ Wo to a falama n be <Karamɔɔ>, xa na mu a ra <Marigi>, wo nɔndi nan a ra, barima na nan yati n na. ¹⁴ Na kui, n tan naxan findixi wo Marigi nun wo Karamɔɔ ra, xa n tan bara wo sanyie maxa, wo fan lan ne wo xa wo bore sanyie maxa. ¹⁵ N naxan nabaxi wo be, a xa findi misaali nan na, alako wo fan xa na mɔoli nan naba wo bore tagi. ¹⁶ N xa a fala wo be a nɔndi ki ma, konyi mu dangi a marigi ra, xeera fan mu dangi a xeema ra. ¹⁷ Wo to bara fahaamui soto yi fee ma, heeri na wo be xa wo e raba.»

¹⁸ «N mu wo birin xa ma. N tan naxan wo sugandixi, n wo kolon. Kɔnɔ naxan na Kitaabui kui, fo a xa kamali ne, a to sebexi, <Muxu nun naxan belexe na lenge keren kui, na bara a kobe so n na.> ¹⁹ N na fe falaxi ne wo be beenun a xa raba, alako a raba temui wo xa a kolon a n tan nan na naxan na abadan. ²⁰ N xa a fala wo be a nɔndi ki ma, naxan yo na n ma xeera rasene, a n tan nan nasenexi. Naxan yo na n fan nasene, na kanyi n Xeema nan nasenexi.»

Yudasi xa yanfanteya

(Matiyu 26:20-25, Maraki 14:17-21, Luki 22:21-23)

²¹ A na fala xanbi, Isa boƙe naxa sunnun, a fa a fala, «N xa a fala wo be a nɔndi ki ma, mixi keren na wo ya ma, a n yanfama ne, a n sa kuntigie beɓe.» ²² A ƙɔxirabiree naxa e bore mato, e mu a kolon Isa nu mixi yo xa fe falafe. ²³ Isa ƙɔxirabire, a naxan xanuxi, a nu na a fe ma teebili ra. ²⁴ Na kui, Simɔn Piyeri naxa a beɓe magira na be, a xa Isa maxɔrin a kanyi ma, Isa nu baxi naxan ma fe falade. ²⁵ Na ƙɔxirabire naxa a maso Isa ra, a a maxɔrin, «Marigi, nde a ra?» ²⁶ Isa naxa a yaabi, «N nu taami ragoro bore xɔra, n a so mixi naxan yi ra, a tan nan na ki.» Isa to ge na falade, a naxa taami rasin bore xɔra, a a so Simɔn Isikariyoti xa di Yudasi yi ra. ²⁷ Yudasi to na taami rasuxu, Sentane naxa a boƙe masara keren na. Isa naxa a fala a be, «I wama naxan nabafe, a raba mafuren mafuren.» ²⁸ Naxee nu magoroxi e degede, e sese mu a kolon Isa na falafe a be fe naxan ma. ²⁹ Yudasi to findi e xa koƙiri ragate ra, ndee naxa a maɓɓun a Isa nu a xefe sare nde sode sali xa fe ra, xa na mu a ra a xa sa misikiinee ki. ³⁰ Yudasi to na taami xuntunyi rasuxu, a naxa mini keren na. Koƙe nu bara so.

Yaamari neene

³¹ Yudasi to mini, Isa naxa a masen, «Waxati bara a li fa, Adama xa Di xa xunnakeli xa makenen, Ala fan xa noƙe xa makenen a saabui ra. ³² Ala xa noƙe to makenenma a saabui ra, Ala yete fan Adama xa Di xa xunnakeli makenenma

ne. A fafe na nan nabade yakosi. ³³ N ma die, a gbe mu luxi n xa keli wo xun ma. Wo n fenma ne, kɔnɔ n naxan fala Yuwifi kuntigie be, n fa na nan falama wo fan be, «N sigama dennaxe, wo tan mu noma sigade naa.»

³⁴ «N xa yaamari neene fi wo ma: Wo xa wo bore xanu ne. N tan wo xanuxi ki naxe, wo fan xa wo bore xanu na ki. ³⁵ Dunjɔ birin wo kolonma n foxirabiree ra na fe nan ma, xa wo wo bore xanu.»

Isa a falafe Piyeri be a a yete rasanma ne a ma (Matiyu 26:31-35, Maraki 14:27-31, Luki 22:31-34)

³⁶ Simɔn Piyeri naxa a maxɔrin, «Marigi, i sigama minden?» Isa naxa a yaabi, «N sigafe dennaxe, i mu noma birade n foxɔ ra sinden, kɔnɔ i fan fama birade n foxɔ ra han naa.»

³⁷ Simɔn Piyeri man naxa a maxɔrin, «Marigi, munfe ra n mu noma birade i foxɔ ra yakosi? N tinxi n xa faxa i xa fe ra!» ³⁸ Isa naxa a yaabi, «I tinxi i xa faxa n ma fe ra? N xa nondi yati nan fala i be, beenun konkore xa a rate, i i yete rasanma ne n ma sanmaya saxan.»

14

Isa nan na kira, nondi, nun kisi ra

¹ Isa naxa a fala a foxirabiree be, «Wo naxa kɔntɔfli. Wo wo xaxili ti Ala ra, wo xa wo xaxili ti n fan na. ² Lingira gbegbe nan na n Baba xonyi, xa na mu a ra n mu a falama wo be nu, a n sigafe yigiya yailande wo be. ³ Xa n siga, n naxa sa na yailan wo be, n man fama ne wo foxɔ ra, alako

won birin xa sa lu yire keren. ⁴ N sigafe dennaxe, wo na kira kolon.»

⁵ Tomasi naxa a fala a be, «Marigi, muxu mu i sigade kolon. Muxu fa na kira kolonma di?»

⁶ Isa naxa a yaabi, «N tan nan na kira ra, nɔndi ra, nun kisi ra. Mixi yo mu soma Baba Ala xɔnyi xa n tan saabui xa mu a ra. ⁷ Xa wo bara n tan kolon, wo n Baba fan kolonma ne. Keli yi waxati ma, wo bara a kolon, wo man bara a to.»

⁸ Filipu naxa a fala a be, «Marigi, Baba Ala masen muxu be. A lima na bara muxu wasa.»

⁹ Isa naxa a fala a be, «Filipu, n bara bu wo tagi ki fanyi, kɔnɔ han ya i mu n kolon? Naxan na n tan to, a bara Baba Ala to. I tan fa a falama di, a n xa Baba Ala masen wo be? ¹⁰ I mu laxi a ra a Baba Ala nun n tan nan a ra, n fan nun Baba Ala nan a ra? N tan masenyi naxee tima wo be, e mu fatan n tan yete xa ra. E fatanma Baba Ala nan na. N tan nun Baba Ala naxan a ra temui birin, a tan nan yete na a xa wali rabafe. ¹¹ Wo xa la n na, a Baba Ala nun n tan nan a ra, n fan nun Baba Ala nan a ra. Xa wo siikexi na ma, wo xa la a ra n ma walie tan xa fe ra.»

¹² «N xa a fala wo be a nɔndi ki ma, n tan wali naxee rabama, xa naxan danxaniya n ma, na kanyi fan na wali moolie rabama ne. A pan a rabama ne naxee dangi n tan gbe ra, barima n tan sigafe Baba Ala nan yire. ¹³ Wo naxan birin maxandima n xili ra, n a rabama ne wo be alako Baba Ala xa matɔxɔe sɔtɔ a xa Di saabui ra. ¹⁴ Xa wo n maxandi fefe naxan ma n xili ra, n a rabama ne.»

Ala Xaxili Seniyenxi

¹⁵ «Xa wo n xanu, wo n ma yaamarie rabatuma ne. ¹⁶ N tan fan, n Baba Ala maxandima ne a xa Saabui Fanyi gbete xee wo ma, naxan luma wo fe ma abadan. ¹⁷ Na nan findixi Ala Xaxili ra, naxan nɔndi makenenma. Dunija tan mu nɔma a sɔtɔde, barima e mu a toma, e man mu a kolon. Kɔnɔ wo tan a kolon, barima a sabatima wo i.»

¹⁸ «N mu wo raboloma xe de, wo xa lu alo kiridie. N man fama ne wo yire. ¹⁹ A gbe mu luxi n xa lɔe dunija ma, kɔnɔ wo tan fama ne n tode. N tan to baloxi, wo fan baloma ne. ²⁰ Wo a kolonma ne na lɔxɔe, a n tan nun n Baba nan a ra, wo fan nun n tan nan a ra, n fan nun wo tan nan a ra. ²¹ Naxan n ma yaamarie suxuxi, a e rabatu, na kanyi nan n xanuxi. Anun, naxan na n tan xanuxi, n Baba a kanyi xanuma ne, n fan a xanu, n nan n yete makenen a be.»

²² Yudasi, naxan mu findi Isikariyoti ra, a naxa Isa maxorin, «Marigi, munfe rabaxi i to fafe i yete makenende muxu tan be, i mu i yete makenen dunija tan be?» ²³ Isa naxa a yaabi, «Xa naxan yo n xanu, a n xui suxuma ne. N Baba a kanyi xanuma ne, muxu nun n Baba fa a yire, muxu sabati a i. ²⁴ Naxan mu n xanuxi, a mu n xui suxuma. Wo masenyi naxan mefe n na, n gbe xa mu a ra. A fatanxi Baba Ala nan na, naxan n xeexi.»

²⁵ «N to wo ya ma, n bara na birin masen wo be, ²⁶ kɔnɔ Baba Ala fama ne Saabui Fanyi xeede wo yire n xili ra. Na saabui lanxi Ala Xaxili Seniyenxi nan ma. Na nan fama wo ratude n ma masenyi birin na, a fa wo xaran na ra.»

²⁷ «N boɓɓesa fima wo ma naxan fatanxi n tan na, naxan mu kelixi dunija ma. Wo naxa kɔntɔfli, wo naxa gaaxu. ²⁸ Wo bara n xui mɛ, «N na sigafe, kɔnɔ n man fama wo yire». Xa wo n xanu, a lanma wo xa sɛɛwa n ma sigɛ ra Baba Ala yire, barima a dangi n tan na. ²⁹ N a falaxi nɛ wo bɛ, beenun a xa raba, alako a na raba, wo xa danxaniya n ma.»

³⁰ «N mu wɔyɛn gbegbe falama wo bɛ sɔnɔn, barima yi dunija na nɔla naxan yi, a na fafe. A mu nɔma n tan na a mɔɔli yo ra, ³¹ kɔnɔ alako dunija xa a kolon a n tan Baba Ala xanuxi nɛ, Baba Ala n yamarixi naxan na, n a rabama nɛ. Wo keli, won xɛɛ.»

15

Sansi bili nun a salonyie

¹ «N misaalixi wuri bili nan na, n Baba Ala nan findixi a mɛɛnima ra. ² Wuri bili salonyi naxee mu bogi raminiima n bɛ, Ala e sɛgɛma nɛ. Salonyi naxee bogima, Ala xa e magbaran, alako e bogi xa gbo. ³ Wo tan naxee findixi na salonyie ra, wo ɗan bara rasɛniyɛn n ma masɛnyi saabui ra. ⁴ Wo lu n ma fe nɛ, alɔ n fan luma wo xa fe ki naxɛ. Sansi salonyi mu nɔma bogide a yetɛ ra xa a mu fatuxi sansi bili xa ma. Wo fan luma na ki nɛ, xa wo mu lu n ma fe. ⁵ N tan nan na Ala xa sansi bili ra, wo fan findixi na sansi salonyie nan na. Naxan na lu n ma fe, n fan lu a xa fe, a lu nɛ alɔ sansi salonyi naxan a bogi gbegbe raminiima. Xa wo nun n tan xa mu a ra, wo tan mu nɔma fefe ra. ⁶ Xa naxan mu lu n ma fe, a luma nɛ alɔ sansi salonyi masegexi naxan wɔlɛma, a xara.

Walikɛɛ nee malanma nɛ, e e wɔɛ tɛ xɔɔra, e gan. ⁷ Xa wo lu n ma fe, n ma masenyie fan lu wo boɔɛ ma, wo na wa fefe xɔn, wo a maxandi. A rabama nɛ wo bɛ. ⁸ N Baba matɔxɔɛ sɔtɔma, wo tan na lu alɔ sansi salonyi naxee bogima a fanyi ra, wo a masen na wali fanyie kui, a wo findixi n fɔxirabirɛɛ nan na. ⁹ N Baba Ala n tan xanuxi ki naxɛ, n fan wo xanuxi na ki nɛ. Wo lu n ma xanunteya kui. ¹⁰ Xa wo n ma yaamarie rabatu, wo luma n ma xanunteya kui, alɔ n fan luxi n Baba xa xanunteya kui ki naxɛ, n to a xa yaamarie rabatuxi.»

¹¹ «N yi fee masenxi nɛ wo bɛ, alako n ma sɛɛwɛ xa lu wo bɛ, wo xa sɛɛwɛ xa kamali.»

¹² «N ma yaamari findixi yi nan na: Wo wo bore xanu alɔ n wo xanuxi ki naxɛ. ¹³ Xa mixi a nii fi a xanuntenyie xa fe ra, xanunteya yo mu na naxan dangi na tan na. ¹⁴ Wo tan findixi n xanuntenyie nan na, xa wo n ma yaamarie rabatu. ¹⁵ N mu fa nɔma a falade wo bɛ «konyie», barima konyi mu a kolon a marigi naxan yo rabafe. N tan bara a fala wo bɛ «n xanuntenyie», barima n naxan birin mɛxi n Baba ra, n bara wo rakolon a birin na. ¹⁶ Wo tan xa mu n sugandi. N tan nan wo sugandi, n wo findi n ma xɛɛrae ra, wo xa sa lu alɔ sansi salonyie naxee bogima, wo sa wali fanyie raba naxee mu kanama. Na kui, wo na fefe maxɔrin Baba Ala ma n tan xili ra, a a soma nɛ wo yi. ¹⁷ N wo yamarixi nɛ yi fee ma, alako wo xa wo bore xanu.»

Dunija Isa fɔxirabirɛɛ xɔnfe

¹⁸ «Xa dunija wo xɔn, wo xa a kolon a n tan nan singe xɔn. ¹⁹ Xa wo findi dunija mixie nan

na nu, wo rafaṅma ne dunija ma nu, alo a gbe mixie. Koṅo dunija mixie mu wo ra, barima n tan bara wo sugandi e ya ma. Na nan a toxi, dunija wo xonxi. ²⁰ Wo xa ratu wo yenyi ma n naxan masen wo be, «Konyi mu dangima a marigi ra.» Xa e bara n tan jaxankata, e wo fan jaxankatama ne. Xa e n tan xui suxu, e wo fan gbe suxuma. ²¹ E yi fe birin niyama ne wo ra n tan xili xa fe ra, barima e mu n Xesema kolon. ²² Xa n mu sa fa wo yende e be nu, e mu yunubi sotoma nu. Koṅo yakosi, e mu fa noma sese falade naxan kiiti fanma e ra. ²³ Naxan na n tan xon, a bara n Baba fan xon. ²⁴ Xa n mu kaabanakoe raba e tagi nu naxee singe mu nu raba, e mu yunubi sotoma nu. Koṅo yakosi, e bara na birin to, e man fa n tan nun n Baba xon. ²⁵ Koṅo naxan sebeṅxi e xa seriye Kitaabui kui, fo a xa kamali, a to a masenxi, «E n xonxi ne tun.»

²⁶ «N Saabui Fanyi naxan xesema wo ma kelife Baba Ala yire, naxan findixi Baba Ala Xaxili ra, naxan nonḍi makenenma, a tan na fa, a seede bama ne n ma fe ra. ²⁷ Wo fan seede bama ne, barima wo na n foxo ra kabi a folo.»

16

¹ «N yi fe birin masenxi ne wo be, alako wo naxa fa bira tantanyi kui. ² E fama ne tonyi doxode wo ma, sofe ra salidee kui. Waxati jan fafe, naxan na wo faxa, a na faxe mapoxunma kewali fanyi nan na Ala be. ³ E na fee rabama ne, barima e mu Baba Ala kolon, e mu n fan kolon. ⁴ Koṅo n yi fee birin masenxi ne wo be, alako e waxati na a li, wo xa ratu, a n e xa fe fala ne wo be.»

Ala Xaxili Seniyenxi xa wali

«N mu yi fe birin masen wo be a fole ra, barima n nu na wo fe ma. ⁵ Kono yakosi, n fa sigafe n Xema yire, wo mu n maxarinma, «I na sigafe minden?» ⁶ N to yi fee masenxi wo be, na nan wo boje sunnunxi. ⁷ Kono n xa a fala wo be a nondi ki ma, n ma sigen nan munafanyi gbo wo be, barima xa n mu siga, Saabui Fanyi mu fama wo ma. Kono xa n siga, n a xema ne wo ma. ⁸ A na fa, a mixie rakolonma ne yunubi xa fe ra, tinxinyi xa fe ra, nun kiiti xa fe ra. ⁹ A e rakolonma ne yunubi xa fe ra, barima e mu danxaniyaxi n ma. ¹⁰ A e rakolonma ne tinxinyi xa fe ra, barima n na sigafe Baba Ala yire, wo mu n toma fa. ¹¹ A e rakolonma ne kiiti xa fe ra, barima yi dunja na nola kobi naxan yi ra, a jan bara makiiti.»

¹² «Masenyi gbete man na, kono wo mu noma e birin fahaamude yakosi. ¹³ Ala Xaxili na fa wo ma, a na nondi birin ya maboma wo be. A xa masenyi mu fatanxi a yete kan na. A naxan mema n Baba ra, a na nan masenma wo be. Fe naxee fama rabade, a nee nan masenma wo be. ¹⁴ A fama n ma xunnakeli makenende, barima a naxan sotoma n tan na, a na nan kawandima wo be. ¹⁵ Naxan birin na Baba Ala yi, a findixi n fan gbe nan na. N a fala na nan ma, «A naxan sotoma n tan na, a na nan kawandima wo be.»»

Sunnunyi masarama ne seewe ra

¹⁶ Isa man naxa a fala e be, «Waxati di nan luxi beenun n xa loe wo ma, kono waxati di man na dangi, wo man n toma ne.» ¹⁷ A foxirabiree naxa e bore maxarin, «Isa wama munse falafe yi ki,

«A gbe mu luxi n xa lɔɛ wo ma dondoronti, kɔnɔ wo man fama n tode.» A xa wɔyenyi na di a to a falaxi, «N na sigafe Baba Ala yire?»¹⁸ E man nu e bore maxɔrinfe, «A munse ma, a «waxati di»? Won tan mu a kolon a sese falafe yi ki.»

¹⁹ Isa to a kolon a e nu wama a maxɔrinfe, a naxa a masen e bɛ, «N to a falaxi, «Waxati di nan luxi beenun n xa lɔɛ wo ma, kɔnɔ waxati di man na dangi, wo man n toma nɛ,» wo wo bore maxɔrinfe na nan ma? ²⁰ N xa a fala wo bɛ a nɔndi ki ma, wo wama nɛ, wo gbelegbele, kɔnɔ dunija tan jɛlexinma nɛ. Wo sunnunma nɛ na fe ma, kɔnɔ wo xa sunnunyi fama masarade sɛɛwɛ ra. ²¹ Gine naxan na ditinyi ra, a tɔɔɔma nɛ ki fanyi a xa waxati to bara a li. Kɔnɔ xa a gɛ di baride, a jan mu ratuma na tɔɔɔ ma, a to sɛɛwaxi di nɛɛɛ barife ra dunija. ²² Na kui, wo fan na sunnunyi nan kui yi waxati ma. Kɔnɔ n gbilenma nɛ wo to ra, wo bɔjɛ sɛɛwa, mixi yo mu na sɛɛwɛ bama wo yi. ²³ Na lɔxɔɛ na a li, wo mu n maxɔrinma sese ma sɔnɔn. N xa a fala wo bɛ a nɔndi ki ma, wo na Baba Ala maxandi fefe ma n xili ra, a a soma nɛ wo yi. ²⁴ Han ya, wo singe mu nu Ala maxandi fefe ma n tan xili ra. Wo maxandi ti. Wo a sɔtɔma nɛ, alako wo xa sɛɛwa a kamalixi ra.»

Isa xa xunnakeli makɛnɛnfe

²⁵ «N yi fe birin masenxi wo bɛ taali wɔyenyi nan na, kɔnɔ waxati na fafe, n mu wɔyɛnma wo bɛ taali wɔyenyi ra sɔnɔn, n Baba Ala xa fe masen wo bɛ a fixɛ ra. ²⁶ Na waxati ma, wo Baba Ala maxandima n xili nan na. N mu a falafe xɛ de, a n tan nan Baba Ala maxandima wo bɛ,

²⁷ barima Baba Ala yete yati wo xanuxi ne. A wo xanuxi ne n to rafan wo ma, wo man to laxi a ra a n kelixi a tan Ala nan ma. ²⁸ N kelixi Baba Ala nan ma, n fa dunija ma. N man fa kelife ne dunija ma, sigafe ra Baba Ala yire.»

²⁹ Isa foxirabirree naxa a fala a be, «A mato, i mu woyenfe taali woyenyi xa ra sonon, i fa na woyenfe a fiixe nan na! ³⁰ Muxu bara a kolon fa, a i fe birin kolon, hali mixi yo mu i maxorin. Na kui, muxu laxi a ra a i kelixi Ala nan ma.»

³¹ Isa naxa e yaabi, «Wo bara danxaniya yakosi? ³² Waxati na fafe, a jan bara a li, wo yensenma ne, wo fa n naboloma. Kono Baba Ala tan mu n naboloma. A luma ne n seeti ma. ³³ N yi fe birin masenxi ne wo be, alako bonesa xa lu wo yi ra n saabui ra. Wo mantoroli sotoma ne dunija ma, kono wo xa limaniya, n tan bara no dunija ra.»

17

Isa Ala maxandife

¹ Isa to ge na fee falade, a naxa a ya rate koore, a a fala, «N Baba Ala, waxati bara a li. I xa i xa Di xa xunnakeli makenen, alako i xa Di fan xa i xa nore makenen. ² I bara mangeya fi a ma dunija mixie birin xun na, alako a xa abadan kisi fi mixi birin ma, i naxee fixi a ma. ³ Abadan kisi findixi yi nan na: E xa i kolon, i tan keren naxan findixi Ala yete ra, e man xa i xa Mixi Sugandixi Isa kolon i xa xera ra. ⁴ N bara i xa nore makenen dunija ma, n ge wali ra i n ti naxan na. ⁵ N Baba Ala, yakosi, n noro i fe ma, alo n nu noroxi i fe ma ki naxe, beenun dunija xa daa.»

⁶ «N bara i xa fe masen mixie be, i naxee fixi n ma dunija. I xa mixie nan e ra i naxee taxuxi n na. E bara i xui ratinme. ⁷ E bara a kolon fa, a i naxan birin soxi n yi ra, a fatanxi i tan nan na, ⁸ barima n bara i xui radangi e ma, e fan bara la a ra. E bara a kolon yati, a n kelixi i tan nan ma, e la a ra, a i tan nan n xexxi. ⁹ N mu dubama dunija be. N dubama i xa mixie nan be, i naxee taxuxi n na. ¹⁰ Naxee birin findixi n gbe ra, i gbe na e ra. Naxee birin findixi i gbe ra, n gbe na e ra. N ma fe itema ne e tan saabui ra. ¹¹ N mu fa luma dunija sonon. N fafe i yire ne yi ki, konon e tan luma be ne. N Baba Seniyenxi, e makanta i xili senbe ra, i naxan fixi n ma, alako e fan xa findi keren na alo won tan findixi keren na ki naxe. ¹² N to nu e ya ma, n bara e kanta i xili senbe ra, i naxan fixi n ma. N to e makanta, mixi keren mu loe e ya ma fo gbaloe ragataxi naxan keren be, alako Kitaabui sebeli xa kamali. ¹³ Konon n to fafe i yire ne yi ki, n yi fee falama dunija ma, alako n ma seewe xa lu e be, a xa lu e bope ma a kamalixi ra. ¹⁴ N to i xa masenyi fala e be, dunija bara e xon, barima e tondixi birade dunija fe foxo ra alo n fan to mu tinxi birade dunija fe foxo ra. ¹⁵ N mu i maxandima xe i xa e tongo dunija ma. N i maxandife ne i xa e ratanga Sentane ma. ¹⁶ E mu birama dunija fe foxo ra, alo n fan to mu luma na fe moli kui. ¹⁷ I xa e sa i yete nan sagoe nondi kui. I xui nan findixi nondi ra. ¹⁸ N bara e xee dunija, alo i fan n xee ki naxe. ¹⁹ N bara n yete sa i sagoe e be, alako e tan fan, e xa sa i sagoe nondi kui.»

²⁰ «N mu dubama na mixie gbansan xa be. N

man dubama mixie be naxee fama danxaniyade n ma e saabui ra. ²¹ N dubama ne e be alako e xa findi keren na, alo n nun i tan n Baba Ala findixi keren na ki naxe. N man dubama e be alako e xa findi keren na won foxo ra, won birin xa findi keren na. Na kui, duniya noma a kolonde a i tan nan n xexxi. ²² I bara xunnakeli naxan fi n ma, n fan bara a fi e ma, alako e fan xa findi keren na, alo won tan findixi keren na ki naxe. ²³ N tan na e i, i fan na n i, alako e xa kerentya xa kamali. Na kui, duniya a kolonma ne a i tan nan n xexxi, a i man e tan xanuxi alo i n fan xanuxi ki naxe.»

²⁴ «N Baba Ala, beenun duniya xa daa, i nu bara nore fi n ma i xa xanunteya xa fe ra. A xoli n ma n ma mixie, i naxee fixi n ma, nee fan xa lu n seeti ma ariyanna, e xa n ma nore to. ²⁵ N Baba, i tinxin. N i kolon. Duniya tan mu i kolon, kono e a kolon a i tan nan n xexxi. ²⁶ N bara e rakolon i xa fe ra, n man nde sama ne a fari, alako xanunteya xa lu e bope ma i n xanuxi naxan na, alo n fan na e bope i ki naxe.»

18

Isa suxufe

(Matiyu 26:47-56, Maraki 14:43-50, Luki 22:47-53)

¹ Isa to ge Ala maxandide, a tan nun a foxirabirsee naxa siga Sediron xure naakiri ma sansi yire. ² Yudasi, naxan findi Isa yanfama ra, a fan nu na kolon, barima Isa nun a foxirabirsee nu darixi e malan na menni ne. ³ Yudasi naxa Romakae, serexedube kuntigie, nun Farisenie xa soori gali xanin naa, lanpuie nun geresosee na e yi ra. E man naxa sexe maxiri wuri ma, e a

radεxe alako e xa kira to. ⁴ Isa to nu fe birin kolon naxan nu fafe a lide, a naxa e ralan, a e maxorin, «Wo nde fenfe?» ⁵ E naxa a yaabi, «Muxu Isa Nasaretika nan fenfe.» Isa naxa a fala, «N tan nan na a ra.» Yudasi, naxan findi a yanfama ra, a fan nu tixi na gali ya ma. ⁶ Isa to a fala e be, «N tan nan na a ra», e naxa gbilen xanbi, e bira boxi. ⁷ Isa man naxa e maxorin, «Wo nde fenfe?» E man naxa a yaabi, «Isa Nasaretika.» ⁸ Isa naxa e yaabi, «N bara a fala wo be, n tan nan a ra. Xa wo n tan nan fenfe, wo a lu yi booree tan xa siga.» ⁹ Na kui, Isa xa masenyi nan nu fafe kamalide, a to nu bara a fala, «I mixi naxee fi n ma, keren mu loe e ya ma.»

¹⁰ Simon Piyeri naxa a xa santidegema ramini, a serexedube kuntigi xa konyi Maliku yirefanyi tuli bolon. ¹¹ Isa naxa a fala Simon Piyeri be, «Santidegema raso a tee i. Fo n xa tin toore ra Baba Ala naxan nagiri n ma.»

Isa xaninfe Anani nun Kayafa yire

Piyeri a yete rasanfe Isa ma

¹² Roma soori mange nun a xa soorie, a nun Yuwifie xa soorie naxa Isa suxu, e a xiri, ¹³ e a xanin Anani xon ma. Anani xa di gine nan doxo Kayafa xon. Kayafa nu bara findi serexedube kuntigi ra na je ra. ¹⁴ Kayafa nan nu bara Yuwifi kuntigie rasi, a a fan e be, mixi keren nan xa faxa nama be.

¹⁵ Simon Piyeri naxa bira Isa foxo ra, a nun Isa foxirabire gbete nde. Na foxirabire to nu findixi serexedube kuntigi kolon mixi ra, a naxa no sode serexedube kuntigi xa tete kui, e Isa

xanin dennaxe. ¹⁶ Piyeri naxa lu tande naade de ra, han a boore, serexedube kuntigi kolonma, a naxa woyen naade kantama ra a xa tin Piyeri fan xa so. ¹⁷ Konyi gine naxan nu naade kantafe, a naxa Piyeri maxorin, «Na xeme Isa foxirabire nde xa mu i fan na?» A naxa a yaabi, «Ade, n tan mu a ra!» ¹⁸ Xinbeli to mini, konyie nun kosibilie naxa te xuru, e fa lu na fe ma. Piyeri fan naxa a maso e ra.

¹⁹ Serexedube kuntigi naxa Isa maxorin a foxirabiree xa fe ma, a nun a xa kawandie. ²⁰ Isa naxa a yaabi, «N tan masenyie tixi kene nan ma, duniya birin be. N nan n ma kawandi birin tixi salidee nan kui, xa na mu horomobanxi kui, Yuwifie birin e luma malan na dennaxe. N mu sese fala dunxui ra. ²¹ I n tan maxorinma munfe ra? Naxee n xui rame, nee nan maxorin. E tan nan a kolon n bara fee naxee fala.» ²² Isa to na fala, kosibili nde naxan nu tixi naa, a naxa a de ragarin, a a fala, «Pe, I serexedube kuntigi yaabima na ki ne?» ²³ Isa naxa a yaabi, «Xa n woyen kobi nan falaxi, a masen. Kono xa n mu woyen kobi xa falaxi, i n de ragarinxi munfe ra?» ²⁴ Na temui, Anani naxa a xirixi rasanba Kayafa ma, serexedube kuntigie xunyi.

²⁵ Simon Piyeri nu doxoxi te ra, a na a maxarafe. Na temui e naxa a maxorin, «Isa foxirabire xa mu i fan na?» Piyeri naxa e yaabi, «Ade, a foxirabire mu na n tan na.» ²⁶ Serexedube kuntigi xa konyi nde nu na naa, Piyeri nu bara naxan barennyi tuli bolon. A naxa Piyeri maxorin, «N mu i to xe na sansi yire, wo nun Isa?» ²⁷ Piyeri man naxa na matandi, konkore fan naxa a rate keren na.

*Isa tife gomina Pilati ya i
(Matiyu 27:1-2, 11-14, Maraki 15:1-5, Luki
23:1-5)*

²⁸ Na temui, e naxa Isa tongo Kayafa xɔnyi, e a xanin gomina xɔnyi. Kuye nu baxi ibade. Yuwifi kuntigie tan mu tin sode gomina xɔnyi, alako e xa seniyenyi naxa fa kana, e mu fa nɔ Sayamaleke Dangi Sali donyi donde. ²⁹ Na kui, gomina Pilati naxa mini e yire tande, a e maxɔrin, «Wo yi xeme kalamufe munse ma?» ³⁰ E naxa a yaabi, «Xa yi xeme mu findi fe kobi raba xa ra, muxu mu fama a ra i xɔn ma nu.» ³¹ Pilati naxa a fala e be, «Wo a xanin, wo xa sa a makiiti wo xa seriye ki ma.» Yuwifie naxa a fala, «Wo xa seriye mu tinma muxu xa mixi faxa muxu yete ra.» ³² Na kui, Isa xa woyenyi nan nu fafe kamalide, a to nu bara a yete faxa ki masen.

³³ Pilati man naxa so a xɔnyi, a Isa xili, a a maxɔrin, «I tan nan findixi Yuwifie xa mange ra?» ³⁴ Isa naxa a yaabi, «I woyenfe i yete xaxili nan ma ba, ka mixie nan n ma fe fala i be?» ³⁵ Pilati naxa a yaabi, «Pe, Yuwifi nan na n fan na? I boore Yuwifie nun serexedube kuntigie nan i saxi n belexe. I munse rabaxi?» ³⁶ Isa naxa a yaabi, «N ma mangeya mu findixi dunija daaxi xa ra, xa na mu a ra n ma mixie gere soma ne nu, e tondi n xa lu Yuwifie sago. N ma mangeya mu findixi dunija daaxi ra.» ³⁷ Na kui, Pilati naxa a maxɔrin, «I tan nan na Yuwifie xa mange ra?» Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi. N barixi ne dunija bende fuɔi fari, alako n xa nɔndi masen a birin be. Mixi naxan wama nɔndi xɔn, a n xui suxuma ne.» ³⁸ Pilati man naxa a maxɔrin,

«Nɔndi na di?» Pilati to na fala, a naxa mini tande Yuwifie yire, a a fala e be, «N mu fe jaaxi yo toxi yi xeme lan a xa jaxankata naxan ma. ³⁹ Wo to darixi a ra n xa geelimani keren bepin wo be Sayamaleke Dangi Sali loxo, wo wama n xa Yuwifie xa mange bepin wo be?» ⁴⁰ E naxa sonxo rate, «Ade, na mu a ra! Barabasi nan xa rabolo.» Suute nan nu Barabasi ra.

19

Isa faxafe nate tongo ki

¹ Na temui Pilati naxa yaamari fi a soorie xa Isa bulan sebere ra. ² Soorie naxa mange katanyi maniyɛ yailan tunbee ra, e a sa a xun ma, e fa mange donma gbeeli ragoro a ma. ³ E nu e masoma a ra, e nu a fala, «I kena, Yuwifie xa mange,» e nu fa a madin.

⁴ Pilati man naxa mini tande, a a fala Yuwifi nama be, «N bara yi xeme masen wo be, alako wo xa a kolon a n mu fefe toxi a ma a jaxankatama naxan ma.» ⁵ Na kui, soorie naxa Isa ramini tande, na tunbe mange katanyi saxi a xun ma, burumusi gbeeli ragoroxi a ma. Pilati naxa a fala e be, «A tan nan yi ki!» ⁶ Serexedube kuntigie nun horomobanxi kosibilie to a to, e naxa sonxo, «A faxa! A banban wuri magalanbuxi ma!» Pilati naxa a fala e be, «Wo a tongo, wo tan nan xa sa a banban wuri magalanbuxi ma, barima n tan mu fefe toxi a lan a xa faxa naxan ma.» ⁷ Yuwifie naxa a yaabi, «Seriye na muxu fan yi. Na seriye ki ma, a lan a xa faxa, barima a bara a yete findi Ala xa Di ra.»

⁸ Pilati to na me, a naxa gaaxu ki fanyi ra.
⁹ A man naxa so a xonyi, a Isa maxorin, «I tan, i kelixi minden?» Kono Isa mu yaabi yo fi.
¹⁰ Pilati naxa fa a fala a be, «I tondixi n tan nan yaabide? I mu a kolon a noe naxan na n tan be, n noma i rabolode, n man noma i faxade wuri magalanbuxi ma?»
¹¹ Isa naxa a yaabi, «Noe yo mu i be n tan xun ma fo Ala naxan fixi i ma. Na nan a ra, naxan n saxi i belexe, na nan xa yunubi gbo.»

¹² Pilati to na me, a naxa so katafe a xa Isa rabejin, kono Yuwifie naxa sonxo, «Xa i yi xeme bejin, i bara gere giri Roma mange xungbe ma. Naxan yo a yete findi mange ra, a bara ti Roma mange xungbe kanke.»
¹³ Na kui, Pilati to e xui me, a naxa Isa ramini tande. Pilati naxa doxo buntunyi ra, kiitisa kibanyi kui, dennaxe xili falama Eburu xui «Gabata».
¹⁴ Na loxo Yuwifie nu na fee yailanfe Sayamaleke Dangi Sali xa fe ra. Yanyi tagi Pilati naxa a fala Yuwifie be, «Wo xa mange nan ya!»
¹⁵ E man naxa sonxo, «A faxes! A faxes! A banban wuri magalanbuxi ma!»
 Pilati naxa a fala, «N xa wo xa mange faxes wuri magalanbuxi ma?» Serexedube kuntigie naxa a yaabi, «Mange yo mu na muxu tan be bafe Roma mange xungbe ra!»
¹⁶ Na temui a naxa Isa sa e sagoe, a yaamari fi Isa xa banban wuri magalanbuxi ma.

Isa banbanfe wuri magalanbuxi ma

(Matiyu 27:32-44, Maraki 15:21-32, Luki 23:26-43)

Sooorie to Isa suxu, ¹⁷ e naxa a ramini taa kui sigafe ra «xun konkota yire,» naxan xili falama

Eburu xui «Gologota.» Isa naxa siga naa, a wuri magalanbuxi rateri a ma. ¹⁸ E Isa banban wuri magalanbuxi ma menni ne. E naxa mixi firin gbete fan banban, e keren ti yirefanyi ma, e boore ti koola ma, e Isa ti e tagi. ¹⁹ Pilati naxa yaamari fi a yi sebeli xa gbaku Isa xun ma wuri magalanbuxi ma, «Isa Nasaretika, Yuwifie xa mange». ²⁰ Yuwifi gbegbe naxa na sebeli xaran, barima Isa nu banbanxi dennaxe, na makore taa ra. Na sebeli fan nu sebexi Eburu xui, Lateni xui, a nun Gireki xui. ²¹ Na kui, serexedube kuntigie naxa a fala Pilati be, «I naxa a sebe <Yuwifie xa mange>. I xa a sebe ne, <Yi xeme a fala ne, a Yuwifie xa mange nan a ra.>» ²² Pilati naxa e yaabi, «N naxan sebexi, n bara ge na sebede.»

²³ Soorie to ge Isa banbande, e naxa a xa dugie tongo, e e itaxun na soori naani ma. E naxa a xa donma fari igoroe fan tongo. Na donma to mu nu degexi, ²⁴ e naxa a fala e bore be, «Won naxa a iboo. Won xa a tongoma sugandi bere nde ra.» Na birin naba ne, alako naxan sebexi Kitaabui kui, na xa rakamali:

«E bara n ma dugie itaxun e bore ma,
e n ma donma tongoma sugandi bere ra.»
Soorie a raba na ki ne.

²⁵ Isa nga fan nu na a xa wuri magalanbuxi fe ma, a nun a nga xunya. Kolopa xa gine Mariyama, nun Mariyama Magidalaka fan nu na menni. ²⁶ Isa to a nga to a foxirabire maxanuxi fe ma, a naxa a fala a nga be, «N nga, yi bara findi i xa di ra.» ²⁷ A naxa fa a fala a foxirabire fan be, «A mato, i nga nan ya.» Keli na waxati ma, na foxirabire naxa Isa nga xanin a xonyi.

Isa xa faxe

(Matiyu 27:45-56, Maraki 15:33-41, Luki 23:44-49)

²⁸ Na xanbi, Isa to nu a kolon a fe birin bara kamali, a naxa a fala, «Ye xoli na n ma.» A na fala ne alako Kitaabui xa masenyi xa kamali. ²⁹ Se sase nde nu na menni, naxan nu rafexi weni muluxunxi ra. E naxa se nde rasin na weni i, e a xiri hisopi wuri kuye ra, e a maso Isa de ra. ³⁰ A to nde min, a naxa a fala, «A birin bara kamali!» A naxa a xun sin, a fa laaxira.

³¹ Na loxe Yuwifie nu see rafalama Sayamaleke Dangi Sali xa fe ra. E mu tin furee xa lu wuri magalanbuxi ma na malabu loxe, barima sali xungbe nan nu a ra. Na kui, e naxa Pilati mayandi a xa na mixi banbanxie sanyie gira, alako e xa faxa mafuren, e xa ba na. ³² Soorie naxa fa, e fa na mixi firinyi sanyie gira, naxee nu banbanxi Isa yirefanyi ma, a nun a koola ma. ³³ Kono e to Isa li, e naxa a to a jan bara faxa. Na kui, e mu a tan sanyie gira, ³⁴ kono soori nde naxa a seti soxo tanbe ra, ye nun wuli naxa mini keren na. ³⁵ Naxan na fe toxi, a bara na fe seede ba. A xa seederoxoya findixi nondi nan na. A tan yete a kolon, a a na nondi nan falafe wo be, alako wo fan xa danxaniya. ³⁶ Na fee raba ne alako Kitaabui xa masenyi xa kamali, naxan a masenxi, «A xori keren mu girama.» ³⁷ A man sebexi yire gbete, «E e ya tima ne mixi ra, e bara naxan soxo.»

Isa xa maragate

(Matiyu 27:57-66, Maraki 15:42-47, Luki 23:50-56)

³⁸ Na fe birin xanbi, Yusufu Arimateka naxa sa Isa fɔxirabire nde nan nu a ra, kɔnɔ a mu nu a masenma kɛnɛ ma, a to nu gaaxuxi Yuwifi kuntigie ya ra. Pilati to tin, Yusufu naxa sa Isa fure tongo. ³⁹ Nikodemu, naxan nu bara siga Isa yire gundo kui kɔɛ ra temui dangixi, na fan naxa labundɛ kilo tongo saxan miri nun alowe daaxi xanin Isa fure yire. ⁴⁰ E naxa Isa fure mafilin dugie ra, e labundɛ sa a ma, alo Yuwifie darixi a ra ki naxɛ. ⁴¹ Bɔxi nde nu makɔrɛ Isa faxade ra, gaburi nɛɛnɛ nu bara yailan dennaxɛ. Fure yo mu nu ragataxi a kui sinden. ⁴² E naxa Isa ragata na yire makɔrɛxi, barima e gbataxi Sayamalekɛ Dangi Sali xa fe ra. A nu lan nɛ Yuwifie xa gɛ fe birin yailande beenun kɔɛ xa so na lɔxɔɛ.

20

Isa xa marakeli

(Matiyu 28:1-8, Maraki 16:1-8, Luki 24:1-12)

¹ Sande lɔxɔɛ Mariyama Magidalaka naxa siga gaburi yire subaxɛ ma beenun kuye xa mayalan. A to menni li, a naxa a to na gɛmɛ xungbe nu bara ba gaburi dɛ ma. ² Na kui, a naxa siga a gi ra Simɔn Piyeri nun Isa fɔxirabire boore yire, Isa nu naxan xanuxi, a a fala e bɛ, «E bara Marigi fure tongo gaburi kui, muxu fan mu a kolon e a saxi dɛdɛ.» ³ Na kui, Piyeri nun Isa na fɔxirabire boore fan naxa mini sigafe ra gaburi yire. ⁴ E firinyi naxa siga e gi ra, kɔnɔ Isa fɔxirabire maxanuxi naxa gaburi li beenun Piyeri singe xa naa li. ⁵ A to a felen alako a xa gaburi kui mato, a naxa kasange dugie to, kɔnɔ

a mu so na kui. ⁶ Simɔn Piyeri to mɛnni li, a naxa so fɔnmɛ kui keren na, a fa dugi bentenyi to naxan nu saxi Isa fure ma, ⁷ a nun dugi naxan nu makunfukunfuxi Isa yatagi ma. Na dugi nu saxi a xati ma, a sa ki yailanxi a fanyi ra. ⁸ Na tɛmui, Isa fɔxirabirɛ boore, naxan singe gaburi yire li, a fan naxa so na kui. A naxa a birin to, a danxaniya. ⁹ E mu nu fahaamui sɔtɔxi Kitaabui xa masenyi ma sinden, fa fala a fo Ala xa Mixi Sugandixi xa keli faxɛ ma. ¹⁰ Na dangi xanbi na fɔxirabirɛ firinyie naxa gbilen e xɔnyi.

*Isa minife Mariyama Magidalaka ma
(Maraki 16:9-11)*

¹¹ Mariyama to nu tixi gaburi sode dɛ ra, a nu na wafe. A to a felen a xa gaburi kui mato, ¹² a naxa malekɛ firin to. E maxirixi dugi fiixɛ ra, e dɔxɔxi Isa fure nu saxi dɛnnaxɛ. Keren nu na a xunsade ra, boore nu na a sanlaabe ra. ¹³ E naxa Mariyama maxɔrin, «N ma di, i wafe munfe ma?» A naxa e yaabi, «E bara n Marigi fure tongo, n mu a kolon e a saxi dɛdɛ.»

¹⁴ A to gɛ na falade, a naxa a kobe rato, a fa mixi nde to, a tixi naa. A mu a kolon a Isa nan a ra. ¹⁵ Isa naxa a maxɔrin, «N ma di, i wama munfe ra? I na nde fenfe?» Mariyama jɔxɔ a ma, sansi mɛɛnima nan nu a ra. Na kui, a naxa a yaabi, «N ba, xa i tan nan na fure tongoxi, i xa na yire masen n bɛ alako n xa siga a tongode.»

¹⁶ Isa naxa a fala a bɛ, «Mariyama.» Mariyama to a mafindi, a naxa a ratin, «Rabuni!» Na nan falaxi Eburu xui, «Karamɔxɔ». ¹⁷ Isa naxa a fala a bɛ, «I naxa i bɛlɛxɛ din n na, barima n mu nu te Baba Ala yire sinden. Siga n ngaxakerenyie

yire, i a fala e be, a n fafe tede n Baba xonyi, n Marigi Ala naxan findixi wo fan Baba ra, wo fan Marigi Ala.»

¹⁸ Mariyama Magidalaka naxa siga xibaaru ra Isa foxirabiree yire, a a fala e be, «N bara Marigi to!» A man naxa Isa xa xera iba e be.

Isa minife a foxirabiree ma

(Matiyu 28:16-20, Maraki 16:14-18, Luki 24:36-49)

¹⁹ Na sande loxoere kerenyi, Isa foxirabiree nu malanxi banxi kui nunmare ra, naade birin mabalanxi Yuwifiki kungie xa yaragaaxui ma. Isa naxa mini e ma, a ti e tagi, a a fala, «Ala xa wo boje sa.» ²⁰ A to na fala e be, a naxa a belexee nun a seeti masen e be. E naxa seewa Marigi tofe ra. ²¹ Isa man naxa a masen e be, «Bojesa xa lu wo be. N bara wo xee alo Baba Ala n xee ki naxe.» ²² A to ge na falade, a naxa foye felun e ma, a a fala, «Wo xa lu Ala Xaxili Seniyenxi xa goro wo ma. ²³ Xa wo dije mixi haake ma, na haake bara jon, konon xa wo mu dije, na haake luma a ma.»

Tomasi Isa tofe

²⁴ Isa mini a xa xera fu nun firinyie ma temui naxe, Tomasi, e naxan xilima «guli», a mu nu na e ya ma menni. ²⁵ Na kui, booree naxa a fala a be, «Muxu bara Marigi to!» Konon a tan naxa e yaabi, «Xa n tan mu lantuma foxi to a belexe kui, n nan n belexesole raso naa, xa n man mu n belexe sa a seeti ma e dennaxe soxo, n tan mu lama a ra feo!»

²⁶ Xi solomasaxan dangi xanbi, Isa foxirabiree man to nu malanxi banxi kui, Tomasi nu na e ya

ma. Hali naade birin to nu mabalanxi, Isa naxa mini e ma menni, a ti e tagi, a e xεεbu, «Βοησα xa lu wo βε.» ²⁷ Na tεmυi, Isa naxa a fala a βε, «N βελεξε mato. I xa i βελεxesole sa n σεeti ma e dennaxe σοχο. I naxa τεγε n i. I xa danxaniya.» ²⁸ Tomasi naxa a fala a βε, «N Marigi Ala!» ²⁹ Isa naxa a masen a βε, «I danxaniyaxi νε, i to bara n to? Ηεeri na mixie βε naxee bara danxaniya, hali e mu n toxi.»

Yi Kitaabui σεβε fe naxan ma

³⁰ Isa kaabanako gbege raba νε a foxirabiree ya xori, naxee mu sebexi yi Kitaabui kui. ³¹ Kono naxee xa fe tan sebexi yi ki, e sebexi νε alako wo xa la a ra, a Isa nan na Ala xa Mixi Sugandixi ra, Ala xa Di. Na kui, wo na danxaniya a ma, wo kisi sotoma νε a saabui ra.

21

Isa minife a foxirabiree ndee ma

¹ Na fee dangi xanbi, Isa man naxa mini a foxirabiree ma Tiberiyasi baa de ra. A a yete makenen e βe yi ki νε. ² Simon Piyeri, Tomasi e naxan xilima «guli,» Natanayeli naxan keli Kaana taa Galile boxi ma, Sebede xa die, nun Isa foxirabiree firin gbete, nee birin nu na yire keren. ³ Simon Piyeri naxa a fala e βe, «N tan sigafe yexe suxude.» E naxa a fala a βe, «Won birin na a ra.» Na kui, e naxa mini, e baki kunkui kui, kono na koe birin na, e mu sese suxu.

⁴ Kuye to nu ibafe, Isa nu tixi baa de ra, kono a foxirabiree mu nu a kolon a a tan nan a ra. ⁵ Isa naxa e maxorin, «N ma die, wo bara yexe nde soto?» E naxa a yaabi, «Ade, muxu mu sese

suxuxi.» ⁶ A naxa a fala e be, «Wo yeƙe woli kunkui yirefanyi ma, wo a nde soƙoma ne.» E to a woli, e mu nu noma yeƙe ratede, barima yeƙe gbo a kui. ⁷ Na kui, Isa foƙirabirƙe, a naxan xanuxi, a naxa a fala Piyeri be, «Won Marigi na a ra.» Simƙon Piyeri to na me, a naxa donma ragoro a ma, a bagan ye ma sigafe ra Isa yire. ⁸ Booree fan naxa a li kunkui kui, yeƙe naxan nafexi yeƙe ra, a xirixi kunkui ra. E mu nu makuya xare de ra, fo nonƙon keme firin nonƙon.

⁹ E to te xare de ra, e naxa te xuruxi to, yeƙe saxi a te wole ra, taami fan na na. ¹⁰ Isa naxa a fala e be, «Wo fa yeƙe nde ra wo baxi naxan suxude.» ¹¹ Na kui Simƙon Piyeri naxa te kunkui kui, a yeƙe bendun xare ma. A nu rafexi yeƙe xungbee nan na, a gundi keme tongo suuli nun saxan. Konƙo hali yeƙe to nu gboxi yeƙe kui na ki, yeƙe mu iboo.

¹² Isa naxa a fala e be, «Wo fa wo dege.» A foƙirabirƙe mu suusa a maxorinde nde a ra, barima birin nu a kolon Marigi nan a ra. ¹³ Isa naxa fa taami tongo, a a itaxun e ma, a man naxa yeƙe so e yi ra. ¹⁴ A saxan nde nan nu na ki, Isa a yete masenma a foƙirabirƙe be, kabi a keli faxe ma.

Isa nun Piyeri

¹⁵ E to ge e de ibade, Isa naxa Simƙon Piyeri maxorin, «Simƙon, Yaya xa di, i n xanuxi dangi yee birin na?» A naxa a yaabi, «Iyo, Marigi. I tan a kolon n i xanuxi ki naxe.» Isa naxa a fala a be, «Meeni n ma yeƙe yore ma.» ¹⁶ A man naxa gbilen a maxorin na a firin nde, «Simƙon, Yaya xa di, i n xanuxi?» A naxa a yaabi, «Iyo, Marigi. I

tan a kolon n i xanuxi ki naxe.» Isa naxa a fala a be, «Mɛɛni n ma yexɛɛɛ ma.» ¹⁷ A man naxa gbilen a maxɔrin na a saxan nde, «Simɔn, Yaya xa di, i n xanuxi?» Piyeri naxa sunnun Isa to a maxɔrin sanmaya saxan nde, «I n xanuxi?» A naxa a yaabi, «Marigi, i tan fe birin kolon. I tan a kolon n i xanuxi ki naxe.» Isa naxa a fala a be, «Mɛɛni n ma yexɛɛɛ ma. ¹⁸ N xa nɔndi yati nan fala i be, i fonike temui, i tan nan nu i yete tagi ixirima, i wa sigafe dede, i siga. Kɔnɔ i na fori, i i belexe italama ne, mixi gbete i tagi xiri, a i xanin yire i mu wama sigafe dennaxe.» ¹⁹ Isa na fala ne alako a xa Piyeri faxa ki nan masen, Piyeri fama Ala matɔɔde naxan saabui ra. A na fala xanbi, a naxa a fala Piyeri be, «Bira n fɔɔ ra.»

Isa nun a fɔxirabire maxanuxi

²⁰ Piyeri to a kobe rato, a naxa Isa fɔxirabire to e fɔɔ ra, Isa nu naxan maxanuxi. Sayamaleke Dangi Sali, a tan nan a maso Isa ra e dege temui, a a maxɔrin, «Marigi, nde fama i yanfade?» ²¹ Piyeri to a to, a naxa Isa maxɔrin, «Marigi, na tan go?» ²² Isa naxa a yaabi, «Xa n wama a xa simaya xa bu han n gbilen temui, na munse fanma i tan ma? I tan xa bira n fɔɔ ra.» ²³ Na kui, danxaniyatɔe ndee jɔɔ naxa lu a ma a na fɔxirabire tan mu faxama, kɔnɔ Isa mu na fala. A a fala ne, «Xa n wama a xa simaya xa bu han n gbilen temui, na munse fanma i tan ma?»

Sɛbɛli dɔnxɔɔ

²⁴ Na fɔxirabire yati nan yi fe birin sɛbe, a findi seede fanyi ra. Muxu a kolon a xa seedejɔɔya findixi nɔndi nan na.

²⁵ Isa fe gbegbe raba nε naxee mu seβexi yi Kitaabui kui. Xa na birin seβε nε nu, n laxi a ra a na Kitaabuie birin sade mu sɔtɔma duniya ma nu.

Soso Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila
The Holy Bible in the Susu language of Guinea (Soso
Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila Bible)

copyright © 2015 Mission Évangélique Réformée Néerlandaise et les
Traducteurs Pionniers de la Bible

Language: Susu

Contributor: Mission Évangélique Réformée Néerlandaise

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source
files dated 29 Jan 2022

f1d08866-ea3e-5b9b-b506-e7690c5c61d2